

1 9 9 6

J A A R V E R S L A G

Woord vooraf		5
1	De Binnenlandse Veiligheidsdienst	7
1.1	Algemeen	7
1.2	Wettelijk kader	8
1.3	Sturing	10
1.4	Parlementaire controle	11
1.5	Bijzondere inlichtingenmiddelen	12
2	Veiligheidszorg op afzonderlijke aandachtsgebieden	13
2.1	Aantasting van grondrechten	13
2.2	(Internationaal) georganiseerde criminaliteit	19
2.3	Terrorisme en ander politiek geweld	21
2.4	Proliferatie van massavernietigingswapens en conventionele wapenhandel	24
2.5	Spionage	27
2.6	Integriteit van de openbare sector	29
2.7	Beveiligingsbevordering	31
2.8	Overige aandachtsgebieden	36
3	Samenwerking	39
3.1	Samenwerking in Nederland	39
3.2	Samenwerking binnen het Koninkrijk	42
3.3	Internationale samenwerking	42
3.4	Europese Unie	46
4	Informatieverschaffing en klachtenbehandeling	49
4.1	Verzoeken in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur	49
4.2	Klachten	51
5	Personeel en organisatie	53
5.1	Personeel	53
5.2	Organisatie-ontwikkeling	55
5.3	Informatievoorziening	55
5.4	Facilitaire Zaken	56
5.5	Financieel Kader	56
Bijlagen		59

Dit jaarverslag geeft een overzicht van de aandachtsgebieden van de BVD in het jaar 1996. Het verslag laat zien welke verschijnselen en groeperingen in dat jaar een risico vormden voor de veiligheid in Nederland en wat het beleid is geweest bij de taakuitvoering van de BVD. Waar mogelijk wordt ook aandacht besteed aan meer recente ontwikkelingen. De geheime, operationele gegevens van de BVD zijn niet in dit verslag opgenomen. Deze worden uitsluitend ter kennis gebracht van de Commissie voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer.

Het afgelopen jaar bleek opnieuw dat de internationale dimensie in het werk van de BVD steeds belangrijker wordt. Veiligheidsvraagstukken in Nederland hangen veelal samen met spanningen elders in de wereld en risicobeheersing kan dus alleen door internationale samenwerking gestalte krijgen.

Daarnaast blijkt criminaliteit steeds meer verbonden met vraagstukken op het terrein van de BVD. Daardoor zijn er meer raakvlakken ontstaan met het werk van politie en justitie.

Belangrijke gevolgen voor het werk van de BVD hebben ook de snelle ontwikkelingen op het gebied van de telecommunicatie, zowel in de techniek als in de telecommunicatiemarkt. Tenslotte zijn de wet- en regelgeving die voor de BVD van belang zijn, sterk in beweging.

Dit jaarverslag bevat de informatie die nodig is om meer inzicht te krijgen in deze ontwikkelingen en zo het werk van de BVD op zijn merites te kunnen beoordelen.

De minister van Binnenlandse Zaken,
H.F. Dijkstal

1.1 Algemeen

In 1996 heeft de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) aandacht besteed aan de aantasting van grondrechten, (internationaal) georganiseerde criminaliteit, gewelddadige politieke groeperingen, proliferatie van massavernietigingswapens, handel in conventionele wapens, spionage en beveiligingsbevordering.

Waar het gaat om de aantasting van grondrechten bleek opnieuw dat politieke, etnische en religieuze conflicten uit het buitenland in Nederland voor (latente) spanningen zorgden en om die reden de aandacht vroegen van de BVD. Daarnaast deed de BVD onderzoek naar (internationaal) georganiseerde criminaliteit, met name gericht op de gevolgen van criminele activiteiten voor het functioneren van het openbaar bestuur, de rechtsorde en de samenleving in brede zin. De gewelddadige politieke groeperingen die onderwerp van onderzoek van de BVD waren, richtten zich over het algemeen op het bereiken van doelstellingen buiten Nederland. Een uitzondering vormde de radicale stroming binnen de milieubeweging die opriep tot sabotage-acties en andere gewelddaden.

De BVD behield zijn aandacht voor de betrokkenheid van Nederlandse bedrijven bij de proliferatie van massavernietigingswapens. Het onderzoek naar de illegale handel in conventionele wapens werd geïntensiveerd. Daarnaast bleek het noodzakelijk alert te zijn op de activiteiten van Russische inlichtingendiensten, ook al is er op enkele terreinen sprake van een begin van samenwerking met deze diensten.

In het kader van de beveiligingsbevorderende taak van de BVD zijn aan instellingen en bedrijven beveiligingsadviezen uitgebracht.

Ook verrichtte de BVD veiligheidsonderzoeken naar kandidaten voor vertrouwensfuncties. De beveiliging van informatie heeft door de snelle technologische ontwikkelingen nieuwe vragen opgeroepen die om een antwoord van de BVD vragen.

De intensivering van de internationale samenwerking van de BVD met buitenlandse zusterdiensten heeft zich in 1996 voortgezet. Met het oog daarop is het aantal liaisons van de BVD bij Nederlandse ambassades uitgebreid met een liaison in Singapore. De bilaterale contacten met veiligheidsdiensten in Midden- en Oost-Europa en het Midden-Oosten zijn verstevigd. In Europees verband heeft, in de aanloop naar het Nederlands voorzitterschap van de Europese Unie, de samenwerking op het gebied van terrorismebestrijding een nieuwe impuls gekregen.

De snelle ontwikkelingen op het gebied van de telecommunicatievoorzieningen hebben ook gevolgen voor de technische inlichtingenmiddelen van de BVD, de Militaire Inlichtingendienst (MID) en opsporingsinstanties. Om interceptie van datacommunicatie nu en in de toekomst mogelijk te maken, zijn de nodige investeringen gedaan in mensen en middelen.

1.2 Wettelijk kader

De Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, waarin de taken en werkwijze van de BVD zijn vastgelegd, wordt herzien. De ministerraad besloot in november 1996 een voorstel voor een nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten voor advies aan de Raad van State te zenden.

In het wetsvoorstel wordt voorgesteld de naam van de BVD te veranderen in Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD). Het voorstel bevat verder een regeling voor de inzet van bijzondere inlichtingenmiddelen door de BVD en de daarbij te hanteren procedures. Het gaat daarbij onder andere om een regeling voor het aftappen, opnemen en afluisteren van (tele)communicatie, het observeren en volgen, het doorzoeken van plaatsen en het openen van brieven. Ook wordt voorzien in een regeling voor de kennisneming van persoonsgegevens en andere gegevens die worden verwerkt door de BVD.

Een van de uitgangspunten daarbij is, dat in persoonsgegevens die jonger zijn dan vijf jaar, geen inzage wordt gegeven. Verder wordt voorgesteld om te komen tot de instelling van een nieuwe onafhankelijke commissie van toezicht voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Deze commissie zal worden belast met het toezicht achteraf op de rechtmatige uitvoering van de nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en de Wet veiligheidsonderzoeken.

De Wet op de Telecommunicatievoorzieningen wordt herzien. Deze herziening houdt verband met de liberalisering van de Europese telecommunicatiemarkt in 1997. Teneinde de interceptiemogelijkheden van de BVD ook in de toekomst veilig te stellen, wordt in de nieuwe wet onder meer geregeld dat telecommunicatiediensten en -netwerken zodra zij op de markt worden gebracht aftapbaar moeten zijn. Deze herziening ligt in het verlengde van het Beleidsvoornemen Bevoegd Aftappen Telecommunicatie (Tweede Kamer, vergaderjaar 1995 - 1996, 24679, nr. 1). Hierbij wordt tevens voorzien in een regeling voor het verstrekken van gegevens die nodig zijn om te kunnen aftappen door de aanbieders van de telecommunicatievoorzieningen aan justitie en BVD.

De parlementaire behandeling van het wetsvoorstel inzake het verrichten van veiligheidsonderzoeken is in 1996 afgerond. De Wet veiligheidsonderzoeken is op 1 februari 1997 in werking getreden. De wet bevat een voor de overheid en het bedrijfsleven geldende regeling voor het aanwijzen van vertrouwensfuncties en het verrichten van veiligheidsonderzoeken.

Het veiligheidsonderzoek dient voortaan binnen een termijn van acht weken te zijn afgerond. De minister van Binnenlandse Zaken besluit op basis hiervan tot het al dan niet afgeven van een 'verklaring van geen bezwaar'.

Besluiten die op basis van de Wet veiligheidsonderzoeken worden genomen, vallen onder de werking van de Algemene wet bestuursrecht. Dit betekent onder meer dat men tegen het besluit dat men niet in aanmerking komt voor een vertrouwensfunctie, op grond van deze wet bezwaar kan aantekenen.

1.3 Sturing

1.3.1 De minister van Binnenlandse Zaken

De minister van Binnenlandse Zaken, die verantwoordelijk is voor de BVD, heeft periodiek overleg met het hoofd van de BVD. In een tweemaandelijks rapportage wordt de minister gedetailleerd van alle lopende werkzaamheden op de hoogte gesteld. De minister heeft in 1996 de aandachtsgebieden opnieuw vastgesteld en de verantwoordelijkheid genomen voor de herziening van het wettelijk kader voor de BVD. De formatie van de BVD is op het bestaande niveau gehandhaafd.

1.3.2 Ministeriële Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (MICIV)

De MICIV bestaat uit de minister-president en de ministers van Binnenlandse Zaken, Buitenlandse Zaken, Defensie, Justitie, Economische Zaken en Financiën. De vaste ambtelijke deelnemers aan het overleg zijn de voorzitter en de leden van het CVIN-Plus (zie hieronder).

De MICIV geeft politieke sturing aan de BVD en de MID en beraadslaagt over afstemming van werkzaamheden tussen BVD en MID.

De commissie kwam in het verslagjaar vijfmaal bijeen en besprak als belangrijke onderwerpen de wijziging van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en de interceptieproblematiek. Verder kwamen enkele operationele zaken aan bod. Het aantal vergaderingen was het afgelopen jaar opvallend groter dan andere jaren (gemiddeld twee per jaar). De oorzaak hiervan was de behoefte aan afstemming over de nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

1.3.3 Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland (CVIN)

Het CVIN coördineert de uitvoering van de taken van BVD en MID en bestaat uit de coördinator van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en diens adviseur, beiden werkzaam bij het ministerie van Algemene Zaken, de hoofden van de BVD en de MID en vertegenwoordigers van de ministeries van Buitenlandse Zaken en van Justitie. Afhankelijk van het onderwerp zijn ook vertegenwoordigers van Economische Zaken en van Verkeer en Waterstaat aanwezig.

Het CVIN kwam tien maal bijeen. Het afgelopen jaar stonden de onderwerpen Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, bijzondere informatiebeveiliging en samenwerking op het gebied van interceptie tussen de BVD en de MID, de politie en de bijzondere opsporings-

diensten op de agenda. Naast deze onderwerpen kregen de ontwikkelingen in het GOS, in Iran en binnen extreem-rechts de nodige aandacht. Een aantal keren werd vergaderd in de zogenaamde CVIN-Plus samenstelling. De vaste samenstelling wordt dan uitgebreid met de secretarissen-generaal van de ministeries die in de MICIV participeren. De bijeenkomsten vonden plaats ter voorbereiding van de bijeenkomsten van de MICIV.

1.4 Parlementaire controle

De Tweede Kamer besprak op 27 augustus 1996 tijdens een plenaire vergadering het jaarverslag van de BVD over 1995 en het verslag van de Commissie voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten over haar werkzaamheden in datzelfde jaar. In deze vergadering kwam ook de brief van 15 november 1994 van de voorzitter van de Commissie voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten over de samenstelling van de commissie aan de orde. De Tweede Kamer is van plan het overleg over de samenstelling van de commissie voort te zetten, zodra bekend is welke controlemechanismen in het voorstel voor de nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten zijn opgenomen. Bij dit overleg zal ook een overzicht van de minister van Binnenlandse Zaken van de wijze van controle op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten in een aantal andere landen worden betrokken. Het overzicht van deze controlestelsels bereikte de Tweede Kamer eind december 1996.

Zowel de Eerste Kamer als de Tweede Kamer besteedde bij de behandeling van de begroting van Binnenlandse Zaken aandacht aan de werkzaamheden van de BVD. Op 6 mei 1996 ontving de Tweede Kamer schriftelijke informatie over de vernietiging van BVD-dossiers. Naar aanleiding hiervan vond op 6 november 1996 een algemeen overleg plaats met de Vaste Commissies voor Binnenlandse Zaken en voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Bij dit overleg was ook de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen aanwezig. De commissies ontvingen de toezegging dat de selectielijst voor de BVD eerst een jaar op proef zal worden gehanteerd. Dat wil zeggen, dat er wel wordt geselecteerd maar nog niet daadwerkelijk vernietigd. Tijdens het proefjaar zal de Raad voor Cultuur om advies worden gevraagd. Eerst na overleg met de Tweede Kamer over de resultaten van de proef wordt tot daadwerkelijk vernietigen overgegaan.

1.4.1 Commissie voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten

In 1996 heeft de Commissie voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer, die bestaat uit de fractievoorzitters van de vier grootste partijen, twee keer overleg gevoerd over BVD-aangelegenheden. Het overleg droeg een vertrouwelijk karakter en vond plaats op 7 mei en op 19 december 1996.

Tijdens het overleg op 7 mei is onder meer gesproken over de veiligheidsmaatregelen rond het Internationale Tribunaal te Den Haag voor de vervolging van oorlogsmisdadigers uit voormalig Joegoslavië. Verder is gesproken over een aantal actuele operationele zaken. Tenslotte werd stilgestaan bij de werkwijze van de commissie. Door de minister werd benadrukt dat hij de commissie gevraagd en ongevraagd op de hoogte stelt van relevante informatie.

Op 19 december kwamen de criteria voor samenwerking tussen de BVD en buitenlandse zusterdiensten ter sprake. Dit omdat de voorzitter van de commissie tijdens het plenaire debat over het BVD-jaarverslag op 27 augustus opmerkte dat het verstandig was dat de commissie nog eens met de minister van gedachten zou wisselen over die criteria. Aanleiding hiervoor waren vragen van de Kamer over de samenwerking van de BVD met diensten van landen waar mensenrechten worden geschonden. Verder werd de commissie geïnformeerd over de algemene veiligheidssituatie op Aruba en over een aantal lopende operationele kwesties. De commissie brengt over deze bijeenkomsten een afzonderlijk schriftelijk verslag uit aan de Tweede Kamer. Over een aantal operationele BVD-zaken is de commissie schriftelijk geïnformeerd.

1.5 Bijzondere inlichtingenmiddelen

Voor de uitvoering van de aan de Binnenlandse Veiligheidsdienst opgedragen taken staan de BVD bijzondere inlichtingenmiddelen ter beschikking. In dit verband is de genoemde nieuwe Wet op de Telecommunicatievoorzieningen voor de BVD van belang zodat de BVD ook in een geliberaliseerde telecommunicatiemarkt over interceptiemogelijkheden kan beschikken. Belangrijke informatie wordt verkregen door middel van telefooninterceptie. Per 1 januari 1996 werden de netwerkkoperators wettelijk verplicht het mobiele GSM-systeem aftapbaar te maken.

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de gebieden waarop de BVD in 1996 zijn aandacht richtte en van de voornaamste bevindingen. Ook wordt daar waar mogelijk een vooruitblik gegeven op mogelijke ontwikkelingen.

De indeling van dit hoofdstuk is als volgt. Allereerst wordt ingegaan op het aandachtsgebied aantasting van grondrechten. Daarbij gaat het om verschijnselen die de democratische rechtsorde direct raken. In de volgende paragraaf wordt beschreven naar welke aspecten van de (internationaal) georganiseerde criminaliteit de BVD onderzoek heeft verricht. Vervolgens wordt aandacht besteed aan gewelddadige politieke groeperingen, waarvan sommige als terroristisch bekend staan. Melding wordt gemaakt van de ontwikkelingen op het gebied van de proliferatie van massavernietigingswapens en conventionele wapenhandel. Daarna wordt uiteengezet op welke wijze de BVD aandacht heeft besteed aan spionage.

Tenslotte wordt verslag gedaan van de werkzaamheden van de BVD op het gebied van de beveiligingsbevordering en wordt ingegaan op enkele resterende aandachtsgebieden.

2.1 Aantasting van grondrechten

De aandacht van de BVD voor de bescherming van grondrechten heeft betrekking op racisme in het algemeen en op ontwikkelingen in de extreem-rechtse beweging in Nederland. Daarnaast komt aan de orde de bemoeienis van vreemde mogendheden met in Nederland verblijvende bevolkingsgroepen van allochtone afkomst. Ook wordt ingegaan op (radicale stromingen binnen) islamitische organisaties.

2.1.1 Racisme en geweld tegen allochtonen

In opdracht van de BVD verrichtten twee wetenschappelijke onderzoeksinstellingen onderzoek naar de oorzaken van racisme en anti-allochtoon geweld in Nederland.

Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie bestudeerde op basis van dossieranalyse de aard en omvang van dergelijk geweld in 1994 en deed onderzoek naar de motieven van daders.

Het Willem Pompe Instituut voor Strafrechtswetenschappen van de Universiteit van Utrecht verrichtte participerende observatie onder jongeren om racistische tendenzen binnen jeugdculturen te kunnen vaststellen. De resultaten van beide onderzoeken zijn in mei 1997 bekend gemaakt.

Parallel aan deze onderzoeken registreert de BVD geweldsincidenten gericht tegen leden van etnische minderheidsgroepen. Hoewel het beschikbare statistische materiaal onvolledig is, lijkt de constatering gerechtvaardigd dat het aantal incidenten, in vergelijking met 1995, niet of nauwelijks is toegenomen. Wellicht bestaat er verband met de teruggang van extreem-rechts, zoals deze blijkt uit verkiezingsresultaten en de afname van het ledental. Deze ontwikkeling is ook waarneembaar in Duitsland. Daar is een spectaculaire afname van het aantal incidenten geconstateerd.

2.1.2 Extreem-rechts

Extreem-rechts leek in 1996 minder aan de weg te timmeren dan in de periode daarvoor. Zo liep, vergeleken met 1995, het aantal rechts-extremistische demonstraties terug. Niettemin wist een aantal extreem-rechtse personen de aandacht op zich te vestigen door openlijke bedreigingen en pogingen tot intimidatie van bepaalde politici, in het bijzonder vertegenwoordigers van Groen Links. Naar aanleiding hiervan heeft de BVD de verantwoordelijke autoriteiten uitgebreid geïnformeerd en advies uitgebracht over de beveiliging van de bedreigde personen.

Bedreigingen zoals hier aangegeven en racistisch geweld in het algemeen, zijn in tegenstelling tot wat vaak wordt aangenomen, niet zonder meer toe te schrijven aan extreem-rechtse organisaties als zodanig. De incidenten in deze sfeer, lopend van bekladdingsactiviteiten tot eigenlijk geweld (brandstichting, mishandelingen enz.) moeten in vele gevallen op het conto worden geschreven van mensen die wel racistische opvattingen en rechts-extremistische sympathieën hebben,

maar lang niet altijd banden met een rechts-extremistische partij. Daarnaast komt racistisch geweld voort uit bepaalde jeugdculturen. De beide al vermelde wetenschappelijke onderzoeken van het WODC en het Willem Pompe Instituut dragen, naast het eigen onderzoek van de BVD, bij aan het verkrijgen van meer inzicht in de achtergronden hiervan.

Binnen de extreem-rechtse beweging voltrok zich in 1996 een hergroepering. De NVP/CP'86 (Nationale Volkspartij/Centrumpartij '86) viel uiteen. Twee neo-nazistische leden (beiden gemeenteraadslid) werden geroyeerd. Betrokkenen organiseerden vervolgens op naam van de NVP/CP'86 een landelijke bijeenkomst waar een nieuw bestuur werd gekozen waarin zij zelf zitting namen. Enkele leden van het oude bestuur hebben vervolgens eind februari 1997 de Volks Nationalisten Nederland opgericht.

De neo-nazi's buiten de NVP/CP'86 zijn georganiseerd in een drietal groeperingen: de NVU (Nederlandse Volksunie), de FAP-arbeiderspartij en het ANS (Aktiefront Nationale Socialisten). Deze groeperingen hebben hun krachten gebundeld, maar tot een duidelijke partijstructuur heeft dit nog niet geleid.

2.1.3 Bemoeienis van vreemde mogendheden

De BVD onderzoekt met betrekking tot verschillende landen, met name die in het Midden-Oosten, in hoeverre zij zich op ontoelaatbare wijze bemoeien met de in Nederland verblijvende gemeenschap uit die landen. Van verschillende landen is bekend dat zij hun inlichtingendiensten inzetten om zich op de hoogte te stellen van de ontwikkelingen binnen de uit die landen afkomstige bevolkingsgroepen in Nederland en daarbij in sommige gevallen oneigenlijke activiteiten ontplooiën.

De BVD rapporteert hierover aan het ministerie van Buitenlandse Zaken, dat in de desbetreffende gevallen geëigende maatregelen kan nemen tegen diplomaten die zich inlaten met ongewenste praktijken.

In concreto werd aandacht besteed aan pogingen vanuit Libië om informatie te verzamelen over Libische vluchtelingen. Uit onderzoek naar de activiteiten van de Iraanse inlichtingendienst in Nederland bleek dat deze zich net als in voorgaande jaren vooral concentreerden op het lokaliseren en registreren van oppositieleiden in Nederland. Er werden pogingen gedaan leden van de Iraanse gemeenschap in ons land tot medewerking te dwingen door middel van intimidatie.

De BVD verrichtte voorts onderzoek naar inlichtingenactiviteiten in Nederland van Irak.

De BVD heeft aandacht voor de ontwikkelingen die hun wortels hebben in de Zuid-Slavische staten die zijn voortgekomen uit voormalig Joegoslavië. De gebeurtenissen in met name Kroatië, de Federale Republiek Joegoslavië (Servië en Montenegro), Macedonië en Bosnië-Herzegovina zijn nog steeds zodanig met elkaar verweven dat ze alleen in onderlinge samenhang begrepen kunnen worden.

De belangrijkste ontwikkeling in Nederland in dit kader was de opening van enkele nieuwe ambassades. Naast de al langer bestaande diplomatieke vestiging van de Federale Republiek Joegoslavië hebben ook Kroatië en Bosnië-Herzegovina inmiddels ambassades geopend. Bovendien kondigde ook Macedonië aan een ambassade in Nederland te zullen vestigen.

Al deze ambassades spelen een rol in het inlichtingen- en veiligheidsbeleid van de betrokken landen. De vestiging van de ambassades heeft bijgedragen aan de opsplitsing van de vroegere Joegoslavische gemeenschap in Nederland in gemeenschappen van Serviërs, Kroaten, Bosnische moslims, Macedoniërs en Kosovaren.

De vermenging van politiek en misdaad in de Zuid-Slavische republieken blijft een punt van zorg. De mogelijkheid kan niet worden uitgesloten dat in Nederland verblijvende criminele groepen of personen voor politieke doeleinden worden ingezet. Het BVD-onderzoek op dit gebied wordt afgestemd op het beleid van de politie en justitie.

De komst naar Nederland van de Kroatische generaal Tihomir Blaskić, die door het VN Tribunaal voor oorlogsmisdaden is aangeklaagd, betekende een extra zorg voor de BVD. Concrete dreigingen die voortvloeiden uit zijn aanwezigheid in Nederland zijn echter niet vastgesteld.

Servië en de Servische gemeenschap in Nederland

In Servië werd met het optreden van de oppositiepartijen die zich hebben verenigd in 'Zajedno' duidelijk, dat een nieuwe politieke dynamiek is ontstaan. Daarnaast ontstond verwijdering tussen de autoriteiten in Servië en die in de zogeheten Republika Srpska (de Servische entiteit in Bosnië). De BVD constateerde een toegenomen politieke diversiteit binnen de Servische gemeenschap in Nederland.

Uit het oogpunt van de veiligheid van Nederland zijn binnen die gemeenschap drie hoofdstromingen van belang:

- aanhangers van de Servische regering in Belgrado;
- degenen die politiek voornamelijk op de Republika Srpska zijn georiënteerd;
- personen die het gedachtegoed van Vojislav Seselj onderschrijven.

Seselj is de leider van de extreem-nationalistische Servische Radicale Partij. Een aantal in Nederland verblijvende personen was betrokken bij het voornemen van Seselj om voor het VN Tribunaal te getuigen. De Nederlandse overheid besloot hem geen visum te verlenen.

De BVD heeft vastgesteld dat het Servische ministerie van Informatie systematisch heeft getracht de rol van de Serviërs bij de val van Srebrenica in een positiever daglicht te plaatsen. Tenminste één in dat kader ondernomen poging tot desinformatie door de Serviërs is mislukt.

Daarnaast probeerde met name de aanhang van de zogeheten Republika Srpska de Nederlandse media te gebruiken om vraagtekens te plaatsen bij de rechtsmacht en rechtvaardigheid van het VN Tribunaal. Deze aanhang verdenkt dit Tribunaal van een anti-Servische opstelling.

Kroatië en de Kroatische gemeenschap in Nederland

Tot voor kort bestonden in Nederland tal van lokale Kroatische verenigingen. Inmiddels is een deel gebundeld in de Nederlandse afdeling van het Kroatisch Wereldcongres. Het Kroatisch Wereldcongres biedt de Kroatische overheid betere mogelijkheden om in Nederland propaganda te bedrijven of om geld in te zamelen. De Nederlandse afdeling kan rekenen op steun van de Kroatische ambassade.

De BVD heeft contacten geconstateerd tussen individuen uit de Nederlandse afdeling van het Kroatisch Wereldcongres en personen met een achtergrond in de inlichtingendiensten van Kroatië.

Bosnië en de Bosnische moslimgemeenschap in Nederland

In 1996 zijn in Bosnië-Herzegovina verkiezingen gehouden. Ook voor de in Nederland verblijvende onderdanen van die staat bestond de mogelijkheid om te stemmen. Daaruit zijn geen problemen voortgevloeid. Het feit dat ongeveer twintig procent van de Bosniërs in Nederland daadwerkelijk zijn stem uitbracht, lijkt er op te wijzen dat de meerderheid van hen weinig belangstelling heeft om terug te keren naar hun vaderland.

In 1996 opende Bosnië-Herzegovina een ambassade in Den Haag, die voornamelijk tot doel heeft om het VN Tribunaal bij de opsporing en berechting van oorlogsmisdadigers te ondersteunen. Een belangrijke rol wordt daarbij vervuld door de Bosnische veiligheidsdienst AID, die personeel op de ambassade heeft gedetacheerd. De aard van hun werkzaamheden maakt dat enkele van deze AID-medewerkers zich voortdurend bedreigd voelen. Dit is niet verwonderlijk, omdat het hoofd van de afdeling waaronder zij ressorteerden, Nedzad Ugljen, in september 1996 onder voorlopig duistere omstandigheden in Sarajevo is geliquideerd. De druk waaronder deze mensen moeten functioneren kan leiden tot gedrag dat voor Nederland onacceptabel is.

Macedonië en Kosovo

Macedonië en Kosovo blijven onveranderd potentiële brandhaarden. De ontwikkelingen aldaar hebben echter in het afgelopen jaar niet geleid tot problemen in de gemeenschappen van Macedoniërs en Kosovaren in Nederland. In het najaar van 1996 kondigden zowel Macedonië als Albanië aan op korte termijn ambassades in Nederland te zullen openen. Hoewel Albanië geen deel heeft uitgemaakt van het voormalige Joegoslavië is het nauw betrokken bij de gebeurtenissen in de Servische provincie Kosovo, waar de meerderheid van de bevolking van Albanese origine is.

2.1.4 Islamitische organisaties

Er zijn serieuze signalen dat binnen diverse moslimorganisaties anti-westerse en anti-integratieve stromingen aan kracht winnen. Teleurstelling over de sociaal-economische malaise en uitzichtloosheid waarin grote groepen allochtonen zich bevinden, vormen een belangrijke oorzaak voor een groeiende afkeer van de Nederlandse samenleving. Daarnaast voelen veel moslim-migranten zich gedesoriënteerd bij hun zoektocht naar een eigen religieuze identiteit in een geseclariseerde -en soms afwijzende- omgeving. Orthodoxe en radicale krachten uit zowel binnen- als buitenland spelen hier dankbaar op in. Gevolg is dat voorstanders van een op integratie en participatie gerichte koers in eigen islamitische kring in toenemende mate afgeremd en tegengewerkt worden.

Een dergelijke ontwikkeling kan bijvoorbeeld worden waargenomen in kringen van de orthodoxe Milli Görüs-beweging, die nauw is gelieerd aan de Refah-partij van de Turkse premier Erbakan. Toen het er steeds meer

naar uit ging zien dat de 'modernistische' stroming er niet in slaagde ambitieuze plannen te realiseren -zoals de bouwplannen voor een multifunctioneel moskeecomplex in de Amsterdamse deelgemeente De Baarsjes, die afketsten door verzet van het stadsdeelraadbestuur- boette zij aan gezag in en kreeg zij te maken met interne bestuurlijke en ideologische oppositie.

In andere moslimkringen deden zich soortgelijke ontwikkelingen voor. Zo heeft binnen de Islamitische Schoolbesturen Organisatie (ISBO) een zeer traditionalistische stroming de overhand gekregen, die zich gesteund weet door Saoedische fondsen.

Diverse incidenten rond islamitische basisscholen, onder meer over kledingvoorschriften voor leerkrachten en gemengde zwemlessen, kunnen hierop worden teruggevoerd.

Traditioneel en rabiaat anti-westers zijn de pro-Iraanse moslims in Nederland. Jaarlijks treden zij in de openbaarheid bij gelegenheid van de door wijlen ayatollah Khomeiny uitgeroepen Jeruzalemdag. Vast staat dat de demonstranten bij de Israelische ambassade in Den Haag kunnen rekenen op steun uit Teheran. Hun optreden leidt ieder jaar tot politieke commotie en heeft een schadelijk effect op de beeldvorming van de gehele, overwegend gematigde, islamitische gemeenschap in Nederland.

De waargenomen tendensen kunnen op termijn leiden tot een voortgaande isolering en naar-binnen-gekeerdheid van moslimorganisaties hier te lande. Zou een dergelijke ontwikkeling plaatsvinden, dan zou daardoor het risico worden opgeroepen van een toename van intolerantie en ideologische polarisatie tussen moslims en de omringende Nederlandse samenleving.

2.2 (Internationaal) georganiseerde criminaliteit

De bestrijding van de georganiseerde criminaliteit vraagt in toenemende mate de aandacht. Met het oog op de integriteit van de samenleving moet gewaakt worden voor verschijnselen als corruptie, investeringen van met misdaad verworven winsten, witwaspraktijken en dergelijke. Deze doen de grenzen tussen onderwereld en bovenwereld vervagen. Daarbij gaat het niet alleen om de Nederlandse samenleving. Criminele organisaties hebben veelal internationale contacten en zijn vaak grens-

overschrijdend actief. Dit impliceert dat ontwikkelingen rond de georganiseerde criminaliteit in het buitenland ook hun weerslag hebben op de situatie in Nederland, terwijl omgekeerd de effecten van criminele activiteiten in Nederland ook in het buitenland worden gevoeld.

Een effectieve aanpak van de georganiseerde criminaliteit vergt naast de inzet van strafrechtelijke middelen, een brede inzet -zowel preventief als repressief- van het hele overheidsapparaat. In dit kader kan niet volstaan worden met een aanpak op nationaal niveau.

Coördinatie en samenwerking met buitenlandse partners, in multilateraal verband en op bilaterale basis, vormen onmisbare componenten van een integrale aanpak in zijn strafrechtelijke, maar niet minder in zijn bestuurlijke dimensie.

Om een bijdrage te leveren aan die integrale aanpak heeft de BVD in 1996 toenemend aandacht besteed aan de georganiseerde criminaliteit. Hierbij gaat het niet om het proces van opsporing en vervolging op zich aangezien dit de verantwoordelijkheid is van het Openbaar Ministerie, de politie en de bijzondere opsporingsdiensten. De BVD onderzoekt in hoeverre de activiteiten van criminele organisaties een negatieve uitwerking hebben op het functioneren van het openbaar bestuur, de rechtsorde en de samenleving in brede zin. Aantastingen in de contexten zoals hieronder vermeld, worden mede met behulp van operationele inlichtingenmiddelen onderzocht. Daarbij doet de BVD ook een beroep op de buitenlandse zusterdiensten, die aandacht besteden aan de georganiseerde criminaliteit en zich op dat terrein als een steeds rijkere bron van gegevens manifesteren.

2.2.1 Onderzoek naar vormen van criminaliteit

De BVD participeert in het project van de ministeries van Justitie en van Binnenlandse Zaken dat de relatie onderzoekt tussen criminaliteit en etnische minderheden. De vraag is in welke mate sprake is van een disproportioneel aandeel van allochtonen in criminaliteit en welke schadelijke effecten daarvan (kunnen) uitgaan op het integratiebeleid en, in een verder verwijderd verband, op de democratische rechtsorde.

In het bijzonder de relatie tussen de georganiseerde criminaliteit en etnopolitieke organisaties heeft de aandacht van de BVD, alsmede eventuele betrokkenheid van vreemde mogendheden. Ook wordt de kwetsbaarheid onderzocht van islamitische organisaties, naar aanleiding

van steeds terugkerende berichten over infiltratie van drugscriminelen in moskeebesturen. De eindrapportage van de projectgroep zal naar verwachting medio 1997 worden afgerond.

De Nederlandse regering heeft in de 'Voortgangsrapportage drugbeleid' tegenover de Tweede Kamer uitdrukking gegeven aan haar groeiende zorg over de productie van en handel in XTC en andere synthetische drugs. De export van deze drugs naar het buitenland doet bovendien afbreuk aan het aanzien van de Nederlandse staat in internationaal verband. In de rapportage is de formatie aangekondigd van een 'Afzonderlijke eenheid voor de landelijke coördinatie en de uitvoering van de opsporing van XTC en andere synthetische drugs'. De BVD levert een bijdrage aan het werk van deze eenheid op het vlak van informatie-uitwisseling, waarbij met name de contacten met buitenlandse zusterdiensten worden benut.

Het onderzoek van de BVD naar illegale wapenhandel, waarover elders in dit verslag wordt bericht, richt zich mede op de activiteiten van criminele organisaties.

Tenslotte onderzoekt de BVD enkele gevallen van contra-strategie van de georganiseerde criminaliteit, zoals die in het rapport van de Parlementaire Commissie Opsporingsmethoden worden genoemd. Het gaat om pogingen van criminele organisaties om door middel van contra-observatie, corrumpering, intimidatie en andere vormen van bedreiging van politie en justitie het proces van opsporing en vervolging te verstoren en daarmee een strafrechtelijke aanpak van de criminele activiteiten te frustreren. De BVD gaat na of en in welke mate criminele organisaties afbreuk doen aan de normale rechtsgang als een centraal onderdeel van de democratische rechtsorde.

2.3 Terrorisme en ander politiek geweld

De BVD levert een bijdrage aan de bestrijding van terrorisme en ander politiek geweld door gegevens te verzamelen over organisaties en personen die langs gewelddadige weg politieke doeleinden nastreven. Daarmee kan worden voorkomen dat een gevaar ontstaat voor de democratische rechtsorde, dan wel voor de veiligheid of voor andere gewichtige belangen van de staat.

2.3.1 Radicale islamitische organisaties

In vergelijking met enkele andere Europese landen bevinden zich in Nederland relatief weinig moslims die banden onderhouden met radicale islamitische organisaties in landen van de Maghreb (Algerije en Tunesië) en in Egypte. Het merendeel van deze moslims is naar Nederland gevlucht om te ontkomen aan vervolging in het land van herkomst, waar zij zich beijerden voor een islamitische omwenteling. Vanuit Nederland trachten zij een impuls te geven aan de islamitische strijd. Zij kunnen daarbij terugvallen op een netwerk van internationale contacten, waarvan de basis in het verleden in Afghanistan en Pakistan werd gelegd.

De onderlinge solidariteit en geestverwantschap tussen de aanhangers van de diverse radicale groeperingen komt onder meer tot uiting in de bereidheid elkaar logistiek te ondersteunen.

Zo heeft de BVD waargenomen dat Nederland fungeert als toevluchts-oord voor radicale moslims elders in Europa die tijdelijk een veilig heenkomen zoeken. Een uit België afkomstig en illegaal in Nederland verblijvende GIA-sympathisant werd in oktober op grond van BVD-informatie in Amsterdam gearresteerd. De Algerijn in kwestie werd overgedragen aan de Belgische autoriteiten die in verband met een geweldsincident om zijn uitlevering hadden verzocht. Betrokkene werd er bovendien van verdacht banden te hebben met GIA-aanhangers die betrokken waren bij de reeks bomaanslagen in Frankrijk in de zomer van 1995.

Er zijn tekenen dat de Libanese shi'itische Hezbollah werkt aan de (her)opbouw van zijn celstructuren in West-Europa. Berichten die de BVD ontving over door de Hezbollah beraamde aanslagen in Europese landen, waaronder ook Nederland, legden een groot beslag op de beschikbare onderzoekscapaciteit. De aanslagen vonden overigens niet plaats. De BVD blijft alert op dergelijke signalen.

2.3.2 Revolutionaire Volksbevrijdingspartij-Front (DHKP-C, Devrimci Halk Kurtulus Partisi-Cephesi)

In het afgelopen jaar lijkt de tendens, waarbij de Revolutionaire Volksbevrijdingspartij-Front (DHKP-C, voorheen Dev Sol) haar activiteiten vermindert, zich te hebben doorgezet. Wel waren er vage aanwijzingen voor betrokkenheid van DHKP-C bij het werpen van molotov-cocktails naar Turkse bankinstellingen. Voorts waren er in juli van het afgelopen jaar opnieuw hongerstakingen van DHKP-C aanhangers in Turkse

gevangenissen, maar het protest in Nederland tegen omstandigheden in Turkse gevangenissen verliep betrekkelijk rustig. Betrokkenheid van DHKP-C aanhangers bij een schietpartij in Bergen op Zoom kon wel worden vastgesteld.

De DHKP-C was betrokken bij de organisatie van (vreedzame) demonstraties naar aanleiding van het bezoek van de Turkse vice-premier Tansu Çiller aan Nederland in november. Mevrouw Çiller en haar partij worden door linkse Turkse organisaties beschuldigd van nauwe contacten met de Turkse maffia.

2.3.3 Koerdische Arbeiderspartij (PKK, Partiyê Karkerên Kurdistan)

Met de oprichting van een Koerdisch Parlement in ballingschap lijkt de PKK zich in West-Europa actief op het diplomatieke pad te hebben begeven. De PKK maakt voor propagandistische doeleinden gebruik van het satelliet tv-station MED-TV, dat kantoren heeft in Groot-Britannië en België. Rond dit station deed zich een aantal politieke verwickelingen voor, waarbij ook Nederland betrokken raakte. De Turkse overheid trachtte in een uitgebreide campagne de autoriteiten in West-Europa te overtuigen van betrokkenheid van de PKK als terroristische organisatie bij het station. De PKK zou zich volgens de Turkse overheid bezighouden met drugs- en wapenhandel om daarmee het station te financieren. Justitieel onderzoek in België leverde vooralsnog echter geen bewijs op voor een dergelijke handelwijze van de PKK. De BVD verstreekte over deze ontwikkelingen informatie aan de Nederlandse regering.

De steun van de PKK aan de protestacties naar aanleiding van de hongerstaking in Turkse gevangenissen vormde het eerste signaal van een toenadering tussen de PKK en linkse Turkse organisaties. Een dergelijke samenwerking zou een samenballing betekenen van de middelen van de grootste gewelddadige oppositiebewegingen in Turkije.

2.3.4 Noord-Ierse terreurorganisaties

In februari 1996 zegde de IRA het op dat moment 17 maanden oude bestand met de Britse autoriteiten op. Dit ging gepaard met een bomaanslag in Londen. Daarna volgden meer aanslagen, ook in Noord-Ierland, de diverse aanhoudingen door de Britse politie- en veiligheidsdiensten ten spijt.

Een mortieraanval van de IRA in juni op een Britse kazerne in Duitsland maakte duidelijk dat ook het vasteland van Europa weer een strijdtoneel

kan vormen van dit conflict. Ook in Nederland zijn verscherpte beveiligingsmaatregelen van kracht geworden.

2.3.5 Gewelddadig activisme

De BVD achtte de kans reëel dat in de loop van 1996 acties konden worden verwacht van de zijde van de radicale groepering RaRa. Naar verschillende instanties is daarom een dreigingsanalyse uitgegaan, zodat preventieve beveiligingsmaatregelen konden worden getroffen.

Binnen de doorgaans vreedzame milieubeweging tekent zich op beperkte schaal een gewelddadige stroming af. Zo riep het ELF (Earth Liberation Front) herhaaldelijk op tot sabotage-acties tegen activiteiten als wegebouw en houtkap en tegen multinationals en overheidsinstellingen. Voorts vonden enkele aanslagen plaats, zoals op BASF te Arnhem, die door het ELF zijn geclaimd. De BVD heeft zijn aandacht voor gewelddadige milieugroeperingen verhoogd.

De politieke situatie in Indonesië gaf in ons land aanleiding tot enkele demonstratieve acties. Daaraan namen naast hier verblijvende Indonesische opposanten ook, maar in zeer beperkte mate, Molukkers deel. Die demonstraties verliepen steeds vreedzaam. In deze zelfde periode werd een aantal dreigbrieven ontvangen door de Indonesische ambassade, de Indonesische luchtvaartmaatschappij Garuda en -in verband met haar vluchten op Indonesië- de KLM. De aanduidingen van de afzenders konden niet worden getraceerd. De dreigingen werden niet door daden gevolgd. Met het oog op dergelijke incidenten en omdat een aantal Molukse jongeren met regelmaat radicale uitlatingen doet over de manier waarop het RMS-ideaal -de vrije republiek der Zuid-Molukken- zou moeten worden gerealiseerd, blijft de BVD alert op eventuele activiteiten door bepaalde Molukkers, voorzover het Nederlandse veiligheidsbelang of het belang van de Nederlandse Molukse gemeenschap als geheel in het geding komt.

2.4 Proliferatie van massavernietigingswapens en conventionele wapenhandel

De proliferatie van massavernietigingswapens en de illegale handel in conventionele wapens vormen een bedreiging van de internationale vrede en veiligheid en staan daarom hoog op de internationale politieke agenda. De BVD levert door onderzoek en informatieverstrekking een

bijdrage aan het tegengaan van de ongewenste verspreiding van wapens. In dit kader wordt nauw samengewerkt met de MID.

2.4.1 Proliferatie van massavernietigingswapens

Het voorkomen van de verspreiding van massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen is een van de uitgangspunten van de Nederlandse buitenlandse politiek en het exportbeleid. Nederland is aangesloten bij alle relevante multilaterale verdragen en samenwerkingsverbanden die tot doel hebben verdere verspreiding van dergelijke wapens tegen te gaan.

De taak van de BVD op het gebied van non-proliferatie bestaat uit het tijdig onderkennen en voorkomen van Nederlandse betrokkenheid bij de proliferatie van massavernietigingswapens. De BVD draagt zo bij aan de handhaving van de internationale geloofwaardigheid en integriteit van Nederland als verdragspartner, alsmede aan de bescherming van de reputatie van het Nederlandse bedrijfsleven en wetenschappelijke instellingen. Deze belangen kunnen schade oplopen, wanneer zou blijken dat Nederlandse bedrijven betrokken zijn bij leveranties aan programma's voor massavernietigingswapens.

De BVD werkt nauw samen met de verantwoordelijke ministeries van Buitenlandse Zaken en van Economische Zaken. De BVD heeft het ministerie van Economische Zaken regelmatig geadviseerd over de afgifte van exportvergunningen. Tevens zijn de resultaten van onderzoeken naar transacties van goederen die mogelijk in strijd zijn met de exportwetgeving aan de justitiële autoriteiten ter beschikking gesteld.

Doordat verwervingsnetwerken zich over de hele wereld uitstrekken, is internationale samenwerking bij het tegengaan van proliferatie onontbeerlijk. De BVD heeft daarom regelmatig contact met buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten met als doel uitwisseling en verificatie van informatie over programma's van massavernietigingswapens in risicolanden en de daarbij behorende verwervingsactiviteiten.

De verwerving ten behoeve van programma's voor massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen geschiedt meestal in het geheim. Een breed scala van verhullende technieken, zoals ook bekend uit het klassieke inlichtingenwerk, wordt ingezet. De belangrijkste risicolanden op proliferatieterrein waar Nederland thans mee te maken heeft zijn Iran, Irak, Libië en Pakistan.

Iran beschikt over wapenprogramma's op zowel nucleair, biologisch, chemisch als raketterrein. De BVD heeft geconstateerd dat Iran ook in Nederland goederen en kennis ten behoeve van deze programma's verwerft. Bij deze verwerving blijkt een sterke militaire betrokkenheid van Iraanse zijde.

In Irak is een groot deel van de infrastructuur voor de vervaardiging van massavernietigingswapens ontmanteld door de United Nations Special Commission on Iraq (UNSCOM). Toch zijn er aanwijzingen omtrent geheime locaties waar nog wapens liggen opgeslagen of kunnen worden geproduceerd.

Er bestaat nog steeds een Libische dreiging op het gebied van non-proliferatie. De programma's voor chemische wapens en raketten baren de meeste zorgen. De BVD doet onderzoek naar de Libische verwervingsactiviteiten in Nederland ten behoeve van deze programma's.

Pakistan beschikt over een militair nucleair wapenprogramma. De proliferatie-activiteiten van Pakistan in Nederland concentreren zich met name op de verwerving van goederen ten behoeve van het raketprogramma.

2.4.2 Illegale handel in conventionele wapens

De belangstelling van de BVD voor de handel in conventionele wapens heeft twee invalshoeken: het in beeld brengen van contacten tussen Nederlandse wapenhandelaren en extremistische politieke groeperingen en het transparant maken van internationale wapenstromen, in het bijzonder van Nederlandse betrokkenheid daarbij. Activiteiten tegen Nederlandse wapenhandelaren, die van het plegen van strafbare feiten worden verdacht, behoren tot de verantwoordelijkheid van justitie en politie. De specifieke inzet van de BVD op dit terrein vindt daarom plaats in nauw overleg met deze instanties.

Anders dan de handel in massavernietigingswapens is die in conventionele wapens niet altijd illegaal. Wel groeit internationaal de wens zichtbaar te maken hoe wapenstromen lopen en in welke regio's sprake is van overbewapening.

Het Wapenregister van de Verenigde Naties¹⁾ en het 'Wassenaar Arrangement'²⁾ willen hieraan bijdragen.

Duidelijk is dat het Grote Meren-gebied in Afrika het voormalige Joegoslavië heeft opgevolgd als belangrijkste bestemming van schemerige wapenhandel. De BVD levert een bijdrage aan de werkzaamheden van de ministeries van Economische Zaken en van Buitenlandse Zaken die op dit terrein eerstverantwoordelijk zijn.

2.5 Spionage

2.5.1 Russische inlichtingendiensten

De huidige politieke en economische situatie in Rusland blijft instabiel. Gezien deze omstandigheden heeft de Russische leiding behoefte aan effectieve inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Deze diensten staan voor het grootste deel onder gezag en controle van de president en vervullen deels overlappende taken. De huidige inlichtingendiensten maken er geen geheim van dat zij de erfopvolgers zijn van de diensten van de voormalige Sovjet Unie.

Van de diensten die belast zijn met het bewaken van de binnenlandse veiligheid is de Federale Veiligheidsdienst, de FSB, de grootste. Naast contraspionage behoort de bestrijding van de georganiseerde misdaad en terrorisme tot de belangrijkste taakvelden van de FSB, die over ruime executieve bevoegdheden beschikt. De dienst stelt zich zeer zelfbewust op en neemt een offensieve houding aan ten aanzien van de vertegen-

- 1] Dit betreft een in 1992 door de VN opgezet register, waarin landen de aan- en verkoop van conventionele wapens laten opnemen. De meldingen vinden plaats op vrijwillige basis en zonder controle op juistheid en volledigheid. Bovendien bestrijkt het register slechts zeven categorieën wapens (tanks, vliegtuigen, helikopters, oorlogsschepen, pantservoertuigen, raketten en zware artilleriestukken). Tot op heden verstrekt een negentigtal landen regelmatig informatie aan het register.
- 2] Dit is een op 12 juli 1996 in Wenen door vertegenwoordigers van 33 landen tot stand gebracht samenwerkingsverband. De deelnemende landen hebben afspraken gemaakt over onder exportcontrole te plaatsen wapens alsmede militair toepasbare goederen en technologieën en over de wijze waarop zij elkaar op de hoogte zullen brengen van verleende en geweigerde exportvergunningen. De eerste besprekingen over dit samenwerkingsverband vonden in Wassenaar plaats.

woordingen van Westerse inlichtingendiensten en Westerse gouvernementele en niet-gouvernementele organisaties in Rusland. Deze worden regelmatig beschuldigd van aantasting van Ruslands nationale belangen.

Van de diensten met een buitenlandse inlichtingentaak manifesteren zich in het buitenland met name de Russische buitenlandse inlichtingendienst, de SVR en de militaire inlichtingendienst, het GRU. De SVR speelt een belangrijke rol bij de beleidsvorming op het terrein van de buitenlandse politiek. De dienst heeft tot taak inlichtingen in te winnen op politiek, economisch en technisch-wetenschappelijk gebied. Het GRU heeft als primaire taak informatievergaring op militair terrein. Daarnaast richt deze dienst zich op het verwerven van politieke, technisch-wetenschappelijke en economische informatie.

Na de implosie van de Sovjet-Unie was het activiteitsniveau van de Russische inlichtingendiensten in het Westen gedurende enige jaren laag als gevolg van reorganisaties, herbezinning op de inlichtingentaak en politieke druk. Nu de diensten hun positie binnenslands hebben kunnen versterken, is sprake van herwonnen zelfvertrouwen. Ook in ons land zijn er tekenen die, na een periode van relatieve rust, wijzen op toenemende activiteit van de Russische inlichtingendiensten.

De BVD en de MID richten zich op het tegengaan van activiteiten die een risico vormen voor Nederlandse en bondgenootschappelijke belangen. Daarnaast zijn er ook gemeenschappelijke belangen met deze diensten, bijvoorbeeld als het gaat om het tegengaan van internationale wapenhandel en onderzoek naar internationaal georganiseerde criminaliteit. Op een aantal terreinen is een basis gelegd voor samenwerking (zie hoofdstuk 3).

2.5.2 Economische spionage

Uit wetsteksten, uitspraken van regeringsleiders en verslagen van parlementaire commissies valt af te leiden dat de inlichtingendiensten van alle grote landen zich de laatste jaren nadrukkelijk zijn gaan toeleggen op economische spionage. De vraag of Nederland hieraan in verdedigend opzicht extra aandacht dient te besteden, is al geruime tijd onderwerp van overleg tussen het ministerie van Economische Zaken en de BVD.

Op verzoek van Economische Zaken verrichtte de BVD in het tweede kwartaal van 1996 een oriënterend onderzoek naar de mate van kennisbescherming op het terrein van materiaaltechnologie. Relevante bedrijven en instellingen werden geraadpleegd.

Het onderzoek bevestigde het beeld dat ook in voorgaande jaren bij soortgelijke onderzoeken, naar de stand van zaken met betrekking tot bio- en informatietechnologie, werd verkregen: er is in het algemeen sprake van een hoge mate van bewustzijn dat kennisbescherming noodzakelijk is en er worden geen grote, schokkende inbreuken op die bescherming geconstateerd.

Ondanks deze constatering blijft de BVD alert op activiteiten van buitenlandse inlichtingendiensten gericht tegen Nederlandse economische belangen. Daarbij richt de aandacht zich niet alleen op technologische gegevens. Aangenomen wordt dat ook strategische bedrijfsgegevens en allerlei interne financiële gegevens behoren tot de geheimen waarin buitenlandse diensten geïnteresseerd zijn. Tevens moet rekening worden gehouden met buitenlandse belangstelling voor voorgenomen standpunten tijdens internationale handelsbesprekingen. De BVD blijft daarnaast met het ministerie van Economische Zaken in gesprek teneinde vast te stellen of ook aandacht dient te worden besteed aan activiteiten van anderen dan buitenlandse inlichtingendiensten (bijvoorbeeld spionage door grote buitenlandse concerns gericht op voor Nederland essentieel geachte bedrijfsgegevens).

2.6 Integriteit van de openbare sector

2.6.1 Nederland

In mei 1996 bracht de BVD de handleiding 'Een beetje integer kan niet' uit. Deze handleiding bevat een praktische onderzoeksmethode die overheidsorganisaties in staat stelt tot:

- het identificeren van kwetsbare handelingen die door medewerkers worden verricht;
- het in kaart brengen van de bestaande weerbaarheid tegen aantastingen van de integriteit;
- het zo nodig formuleren van een pakket maatregelen en voorzieningen om de weerbaarheid van de organisatie tegen integriteitsaantastingen te verhogen.

Op verzoek kan de BVD de opzet en de uitvoering van een onderzoek waarbij de handleiding wordt toegepast, begeleiden. In 1996 zijn op grond van dergelijke verzoeken onder begeleiding van de BVD integriteitsonderzoeken verricht bij de provincies Utrecht, Drenthe en Overijssel, de gemeente Hellevoetsluis en het arrondissementsparket Haarlem.

Het meldpunt voor integriteitsaantastingen bij de BVD ontving vijftientwintig meldingen, waarvan drieëntwintig ultimo 1996 waren afgehandeld. De meldingen hadden voornamelijk betrekking op (vermeende) integriteitsaantastingen bij semi- en rijksoverheid en bij de politie, waarbij het ging om fraude, corruptie, andere strafbare gedragingen en onoorbaar persoonlijk gedrag.

Figuur 1 Herkomst meldingen integriteit

Herkomst meldingen	1995	1996
Overheid	12	8
Politie	10	3
Burgerij	8	12
Bedrijfsleven	1	-
Anoniem	1	1
Anders	1	1
Totaal	33	25

Elf meldingen werden door de BVD niet nader onderzocht omdat zij reeds in behandeling waren (geweest) bij een justitiële opsporingsdienst, de afhandeling behoorde tot de competentie van de leiding van de betreffende instantie of omdat het niet de openbare sector betrof. In acht gevallen werden na een feitenonderzoek onvoldoende concrete aanwijzingen gevonden voor een werkelijke aantasting van de integriteit van de publieke sector.

In vier resterende gevallen was sprake van aantasting van de integriteit. In drie gevallen ging het om een mogelijke belangenverstremgeling waarbij vooralsnog geen aanwijzingen voor strafbare feiten werden verkregen. Deze gevallen zijn ter afhandeling in handen van de leiding van de betreffende organisatie gegeven.

In een geval van corruptie en/of fraude binnen de overheid heeft de BVD het feitenonderzoek stopgezet nadat bekend was geworden dat de omstreden persoon was komen te overlijden. Nevenstaande tabel laat de herkomst van de meldingen zien.

Het aantal meldingen is enigszins teruggelopen. De indruk bestaat dat dit het gevolg is van het feit dat de zorg voor integriteit sinds de instelling van het meldpunt in 1994 bij veel organisaties ruimschoots aandacht heeft gekregen en er meldpunten en vertrouwenspersonen binnen organisaties zelf zijn benoemd.

2.7 Beveiligingsbevordering

2.7.1 Vitale sectoren

De BVD heeft een beveiligingsbevorderende taak ten aanzien van zogeheten vitale bedrijven en instellingen. Dat zijn bedrijven en instellingen die van vitaal belang zijn voor de instandhouding van het maatschappelijk leven. Deze kunnen een beroep doen op de BVD voor adviezen over organisatorische, materiële en personele beveiliging en zij ontvangen van de BVD dreigingsanalyses.

In 1993 is interdepartementaal overleg gestart met het doel de definitie van wat een vitaal bedrijf of instelling is (en de daaruit voortvloeiende vaststelling van de lijst van vitale objecten) aan te passen aan de gewijzigde internationale veiligheidssituatie.

Het Landelijk Coördinatiecentrum van het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft aan de betrokken ministeries reacties gevraagd op de in 1995 opgestelde conceptlijst. Die reacties worden momenteel verwerkt. In 1996 heeft de BVD bijzondere aandacht besteed aan de beveiliging van de luchthaven Schiphol. Voorts heeft de BVD in 1996 beveiligingsinspecties gehouden bij bedrijven in de procesindustrie en bij instellingen die taken uitvoeren voor de overheid.

De BVD heeft aanbevelingen gedaan ter verdere verbetering van het beveiligingsniveau van deze bedrijven en instellingen.

2.7.2 Overheidsinstanties en (defensie-order) industrie

In 1996 zijn aan diverse ministeries (zoals het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie (RIOD) in verband met het Sebrenica-onderzoek) en Hoge Colleges

van Staat beveiligingsadviezen uitgebracht. Daarnaast adviseerde de BVD politiekorpsen bij het nemen van beveiligingsmaatregelen.

Wanneer sprake is van beveiligingsincidenten verleent de BVD op verzoek van de desbetreffende organisatie ondersteuning bij het onderzoek of neemt delen ervan voor zijn rekening. In 1996 heeft de BVD onder meer ten behoeve van het ministerie van Binnenlandse Zaken een onderzoek verricht naar de voortijdige verspreiding van (delen van) de inhoud van het inspectierapport over het vliegongeval in Eindhoven.

Op verzoek van een ministerie of een Hoog College van Staat kan de BVD ook een beveiligingsinspectie uitvoeren. Dit is een onderzoek naar de gerealiseerde beveiliging van een organisatie, gerelateerd aan een gedefinieerd belang en aan een analyse van de dreiging. Doel van een beveiligingsinspectie is de organisatie inzicht te verschaffen in het risico, zo nodig aangevuld met aanbevelingen om de beveiliging op een aanvaardbaar niveau te brengen. In 1996 is een beveiligingsinspectie gehouden bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

In het kader van de beveiligingsbevorderende taak treedt de BVD op als National Security Authority (NSA) voor de NAVO en de WEU. In dit kader zijn in 1996 NAVO- en WEU-inspecties uitgevoerd bij de ministeries van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, van Economische Zaken, van Verkeer en Waterstaat en van Buitenlandse Zaken (inclusief de Nederlandse diplomatieke vertegenwoordigingen in Londen, Bonn en Brussel).

Indien vertrouwelijke informatie (staatsgeheimen of NAVO- en WEU-gerubriceerde informatie) buiten de overheid moet worden gebracht, bijvoorbeeld in het kader van een defensie-opdracht, dan dienen waarborgen aanwezig te zijn dat die informatie op de juiste wijze wordt behandeld. De BVD adviseert, ingeval van een defensie-opdracht in samenwerking met de MID, de betreffende bedrijven en instellingen over het treffen van de vereiste beveiligingsmaatregelen. Voorts stelt de BVD naar de betrokken medewerkers in die bedrijven en instellingen veiligheidsonderzoeken in (zie hiernaast).

In 1996 zijn, gedeeltelijk in samenwerking met de MID, inspecties uitgevoerd bij HSA Huizen, Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium, TNO Fysisch Elektronisch Laboratorium, TNO Prins Maurits

laboratorium, TNO Technische Menskunde, TNO Defensie Onderzoek. In 1996 heeft de BVD in samenwerking met de MID voor circa 170 defensie-orderbedrijven vijf voorlichtings- en informatiedagen georganiseerd over actuele ontwikkelingen op het gebied van internationale veiligheid en beveiligingsaangelegenheden.

Met het oog op een goede coördinatie van en informatie-uitwisseling over beveiligingsaangelegenheden woont de BVD de vergaderingen bij van de Contactkring van Beveiligingsambtenaren. Als National Security Authority (NSA) neemt de BVD, in samenwerking met de MID, deel aan de vergaderingen van het WEU Security Committee, het NATO Security Committee en de Multinational Industrial Security Working Group. Voorts vond in het afgelopen jaar op bilateraal niveau overleg plaats met de NSA's van Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk.

2.7.3 Veiligheidsonderzoeken

De BVD stelt veiligheidsonderzoeken in naar kandidaten voor vertrouwensfuncties bij overheid en bedrijfsleven. Een overzicht van de aantallen vertrouwensfuncties en veiligheidsonderzoeken is opgenomen in onderstaande tabel.

Figuur 2 Vertrouwensfuncties (v.f) en veiligheidsonderzoeken (v.o.) in 1995 en 1996

	1995		1996	
	v.f	v.o.	v.f.	v.o.
Rijksoverheid ¹⁾	4.123	1.009	4.032	852
Defensie-orderbedrijven	11.958	2.331	12.210	2.722
Vitale bedrijven ²⁾	32.826	12.450	32.618	12.960
Diverse ³⁾	-	1.029	-	975
	-----	-----	-----	-----
Totaal	48.907	16.819	48.860	17.509

1) Exclusief het ministerie van Defensie en de krijgsmacht. Het aantal vertrouwensfuncties bij de rijksoverheid in percentage van de personeelssterkte bedroeg zowel in 1995 als in 1996 4%

2) Het aantal veiligheidsonderzoeken in 1996 is inclusief 11.328 antecedentenonderzoeken ten behoeve van de Koninklijke marechaussee Schiphol.

3) Internationale instellingen en zusterdiensten.

In 1996 was de uitkomst van het veiligheidsonderzoek in 257 gevallen negatief. In 19 gevallen zag het aanstelling bevoegd gezag geen aanleiding tot afwijzing over te gaan. Het betrof hier een A-functie en 18 B-functies¹⁾. Dit betekent dat 238 personen niet geplaatst zijn op vertrouwensfuncties als gevolg van het resultaat van het veiligheids-

1) Er zijn drie categorieën vertrouwensfuncties: A, B en C. In deze vertrouwensfuncties kan aan de veiligheid van de staat zeer grote schade (A-functie), schade (B-functie) of nadeel (C-functie) berokkend worden.

Figuur 3 Veiligheidsonderzoeken, bezwaren en niet-plaatsingen

	Negatieve uitkomst veiligheidsonderzoek		Aantal maal bezwaar door belanghebbende		Aantal maal bezwaar met succes voor betrokkene		Aantal maal niet-plaatsingen op functie	
	1995	1996	1995	1996	1995	1996	1995	1996
A-functie	4	10	-	1	-	1 ¹⁾	-	9
B-functie	252	246	36	30	1	1	251	228
C-functie	-	1	-	-	-	-	-	1
Totaal	256	257	36	31	1	2	251	238

1) Betrokkene is -in afwijking van het advies van de Adviescommissie grondrechten en functie-uitoefening ambtenaren- niet in de vertrouwensfunctie aangesteld. Betrokkene heeft tegen beslissing geen beroep aangetekend.

Figuur 4 Afwijzingsgronden per functie-categorie in 1995 en 1996

FUNCTIE	A-functie		B-functie		C-functie	
	1995	1996	1995	1996	1995	1996
AFWIJZINGSGROND						
Justitiële antecedenten	-	2	251	225	-	1
Politieke antecedenten	-	-	-	-	-	-
Overige persoonlijke gedragingen en omstandigheden	-	7	-	3	-	-
Totaal	-	9	251	228	-	1

onderzoek. Het betreft hier met name kandidaten voor vertrouwensfuncties bij de luchthaven Schiphol die vanwege justitiële antecedenten niet zijn aangenomen. Van de 31 ingediende bezwaren tegen niet-aanstelling leidden er twee alsnog tot aanstelling.

Op 1 februari 1997 is de Wet veiligheidsonderzoeken (Stbl. 1996, 525) in werking getreden. In dat kader zijn op 1 februari 1997 ook enkele mandaatbesluiten van kracht geworden waardoor het hoofd van de BVD namens de minister kan handelen met betrekking tot:

- het instemmen met de aanwijzing van vertrouwensfuncties;
- de besluitvorming over de ingestelde veiligheidsonderzoeken;
- het doen van mededelingen over personen aan andere mogendheden of volkenrechtelijke organisaties met betrekking tot deze onderzoeken.

De bij de uitvoering van de wet betrokken instanties zijn over de inhoud en de gevolgen van de wet voorgelicht. Het gaat hier om ministeries, Hoge Colleges van Staat, werkgevers van (kandidaat-)vertrouwensfunctionarissen, volkenrechtelijke organisaties en zusterdiensten.

Tegelijk met de Wet veiligheidsonderzoeken is een aantal wijzigingen in het werkproces aangebracht onder andere ter bewaking van de termijn van acht weken waarbinnen het veiligheidsonderzoek moet zijn afgerond. Ook zijn nieuwe staten van inlichtingen geïntroduceerd die de kandidaat-vertrouwensfunctionaris ontvangt samen met voorlichtingsmateriaal over inhoud en consequenties van het onderzoek. Besloten is de capaciteit ten behoeve van het veiligheidsonderzoek uit te breiden door middel van interne reallocatie. Dit is wenselijk geacht onder andere in verband met de nieuw in te stellen herhaalonderzoeken (voorlopig geschat op minimaal vierhonderd onderzoeken voor A-functies op jaarbasis) en de uitbreiding van het aantal zware vertrouwensfuncties bij de politie.

2.7.4 Informatiebeveiliging

De BVD adviseert over het beleid voor de beveiliging van informatie in twee interdepartementale commissies: het Informatiebeveiligingsberaad en het Bijzonder Informatiebeveiligingsberaad.

Het Informatiebeveiligingsberaad richt zich op de algemene informatiebeveiliging. Het Bijzonder Informatiebeveiligingsberaad richt zich op de beveiliging van informatie die van belang is voor de democratische en justitiële rechtsorde, dan wel voor de veiligheid of voor andere gewichtige belangen van de staat.

Belangrijk aandachtspunt in de beleidsvoorbereiding vormen de eisen die moeten worden gesteld aan het gebruik van cryptografie. Cryptografie moet enerzijds veilige datacommunicatie mogelijk maken, maar anderzijds niet gebruikt kunnen worden om ongeoorloofde activiteiten af te schermen voor opsporingsinstanties en inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

De BVD neemt deel aan internationaal overleg in het kader van OESO en Europese Unie over het gebruik van cryptografie. In dit overleg is het streven er op gericht te komen tot Europese afspraken over zogenaamde Trusted Third Parties. Dit zijn onafhankelijke organisaties die het vertrouwen genieten van twee of meer partijen die cryptografisch beschermde berichten willen uitwisselen. Zij maken onder meer de benodigde cryptografische sleutels aan, beheren ze en stellen ze beschikbaar aan een rechtmatige verzoeker.

Rechtmatige verzoekers zijn in ieder geval de gebruikers zelf, maar dit kunnen ook opsporingsinstanties en inlichtingen- en veiligheidsdiensten zijn. Een gecoördineerde Nederlandse inbreng in het internationale overleg over dit onderwerp is van groot belang.

2.8 Overige aandachtsgebieden

2.8.1 Nederlandse Antillen, Aruba

Ook in 1996 heeft de BVD aandacht besteed aan de veiligheidsrelevante ontwikkelingen in de Nederlandse Antillen en Aruba. De kleinschaligheid van de eilanden bergt het risico in zich van verwevenheid van politiek, bestuur en zakenleven, hetgeen kan resulteren in aantastingen van de integriteit van de openbare sector.

Daarbij komt nog de aanwezigheid van georganiseerde criminaliteit in de regio. De ligging van de Nederlandse Antillen en Aruba nabij drugsproducerende landen en op belangrijke routes van drugs-transporten, hun goede infrastructuur, banken, casino's, hotels, vrijhandelszones, belastingvoordelen en de grote stroom toeristen maken ze aantrekkelijk als steunpunten voor internationaal opererende misdaadorganisaties.

Het in 1996 uitgebrachte rapport 'Met alle respect', dat de bevindingen weergeeft van de commissie-De Ruiter, wijst eveneens op deze risico's.

2.8.2 Suriname

Nederland heeft een bijzondere band met Suriname en wordt daar in internationaal verband ook op aangesproken. De BVD besteedt aandacht aan de ontwikkelingen in Suriname vanuit de invalshoek dat een verstoring van het democratiseringsproces aldaar z'n weerslag zal hebben op de verhouding tussen Suriname en Nederland.

Die verhouding kan als een gewichtig politiek belang voor de Nederlandse regering worden aangemerkt.

2.8.3 Religieuze sekten

Naar aanleiding van incidenten in het buitenland waarbij religieuze sekten een rol speelden, is nagegaan in hoeverre deze sekten in Nederland een serieuze bedreiging vormen.

Tot dusverre is niet gebleken dat er in Nederland sprake is van religieuze bewegingen die een ernstige bedreiging vormen voor de staatsveiligheid, de democratische rechtsorde of andere gewichtige belangen van de staat.

3.1 Samenwerking in Nederland

De BVD werkt bij de uitvoering van zijn taak nauw samen met andere instanties die een rol spelen op het terrein van de binnenlandse veiligheid.

3.1.1 Ministerie van Economische Zaken

De BVD werkt op diverse terreinen en niveaus samen met onderdelen van het ministerie van Economische Zaken. In de strijd tegen de verspreiding van massavernietigingswapens en de illegale handel in conventionele wapens bestaat een nauwe relatie met de hoofdafdeling Strategische Goederen en Sanctiebeleid van de directie Buitenlandse Economische Betrekkingen. Op uitvoerend vlak vindt geregeld overleg plaats met de Economische Controledienst.

Met betrekking tot het veiligheidsbeleid ten aanzien van de vitale bedrijven, instellingen en objecten wordt sinds jaar en dag samengewerkt met de Eenheid Crisisbeheersing.

Op strategisch niveau vindt met het ministerie overleg plaats over economische spionage (zie paragraaf 2.5).

3.1.2 Ministerie van Buitenlandse Zaken

De samenwerking met onderdelen van het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft onder meer betrekking op de veiligheidsaspecten van visumaangelegenheden en het toelatingsbeleid alsmede op de onderwerpen aantasting van grondrechten, spionage, proliferatie en illegale wapenhandel. Bijdragen zijn geleverd aan regionale beleidsdocumenten van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Anderzijds heeft ook in 1996 informatie van Buitenlandse Zaken bijgedragen aan analyses van de BVD.

3.1.3 Militaire Inlichtingendienst

De samenwerking met de Militaire Inlichtingendienst (MID) op de terreinen proliferatie en contraspionage is geïntensiveerd. Een begin is gemaakt met de vorming van gemeenschappelijke teams. In het kader van de voorbereiding van de nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten heeft nauw overleg plaats gevonden.

In het kader van de samenwerking tussen de BVD en de MID op het terrein van industrieveiligheid is de plaatsing van de contactfunctionaris bij het bureau Industrieveiligheid van de MID gecontinueerd.

Ook worden de werkzaamheden voortgezet met betrekking tot de zogenaamde internationale bezoekaanvragen voor de Nederlandse industrie in het bij de BVD gesitueerde Netherlands Industrial Visit Control Office (NIVCO). De plaatsing van een contactfunctionaris van de MID bij het NIVCO is gehandhaafd.

3.1.4 Politie

In 1996 is het project inzake de samenwerking tussen de BVD en de politie, project Hermandad, in een afrondingsfase beland. Veel van de voorgenomen plannen zijn gerealiseerd. Tussen de BVD en de meeste regionale driehoeken zijn samenwerkingsprotocollen afgesloten en de samenwerkingsrelatie met de Regionale Inlichtingendiensten heeft aan inhoud gewonnen.

Ook in bredere zin heeft de relatie tussen BVD en politie zich ontwikkeld. Het overleg tussen de BVD en het middenkader van de politie is gestructureerd. Voor deze politiefunctionarissen worden stageprogramma's georganiseerd. Verder is een werkgroep van start gegaan die binnen de wettelijke kaders de informatie-uitwisseling tussen de BVD en de politie moet optimaliseren.

Met het project Hermandad, dat op 1 april 1997 werd beëindigd, is vooral bereikt dat de samenwerking tussen de BVD en de politie in veel opzichten aanzienlijk is verbeterd. Onderlinge competentiestrijd heeft steeds vaker plaatsgemaakt voor afstemming en samenwerking en heldere communicatielijnen. De BVD zal zich inspannen de behaalde resultaten vast te houden en waar nodig uit te bouwen.

Over de samenwerkingsrelatie tussen BVD en politie en andere aangelegenheden heeft het hoofd van de BVD overleg gevoerd met de Raad van Hoofdcommissarissen. Met de divisie CRI van het Korps

Landelijke Politiediensten vindt beleidsoverleg plaats tussen beide hoofden. Tevens vindt op werkniveau afstemmingsoverleg plaats over onder meer terrorisme en andere terreinen die in beider belang zijn.

3.1.5 De Grote Evaluatiedriehoek en de Technische Evaluatie Commissie (TEC)

De Grote Evaluatiedriehoek bestaat uit de directeur-generaal Openbare Orde en Veiligheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken, het hoofd van het Landelijk Coördinatiecentrum van het ministerie van Binnenlandse Zaken, het plv. hoofd van de BVD, de directeur-generaal Wetgeving, Rechtshandhaving en Rechtspleging van het ministerie van Justitie, het hoofd van de dienst Bijzondere Recherchezaken van de CRI, de plv. secretaris-generaal en de souschef Directie Kabinet en Protocol van het ministerie van Buitenlandse Zaken en de directeur Juridische Zaken van het ministerie van Defensie.

De Grote Evaluatiedriehoek stelt bewakings- en beveiligingsadviezen op voor objecten of personen waarvoor de rijksoverheid een bijzondere verantwoordelijkheid draagt. Hierbij moet onder andere gedacht worden aan diplomatieke personen en objecten in Nederland en personen die Nederland bezoeken op uitnodiging van de Nederlandse overheid. De adviezen zijn mede gebaseerd op de bevindingen van de Technische Evaluatiecommissie (TEC).

De Technische Evaluatiecommissie is samengesteld uit vertegenwoordigers van de ministeries van Justitie, van Binnenlandse Zaken en van Defensie, van de BVD en van de CRI. Het voorzitterschap van de commissie wordt door het Landelijk Coördinatiecentrum van het ministerie van Binnenlandse Zaken gevoerd. De TEC vergadert onder normale omstandigheden tweemaal per maand.

3.1.6 Openbaar Ministerie

Tussen de BVD en het Openbaar Ministerie vindt afstemming en informatie-uitwisseling plaats. Wanneer het gaat om operationele aangelegenheden fungeert de landelijk officier van justitie voor terrorismebestrijding en andere BVD-zaken als intermediair tussen de BVD en het Openbaar Ministerie. Deze rol van intermediair heeft zich verder ontwikkeld. Een heldere afbakening tussen het traject van opsporing en het inwinnen van inlichtingen is daarmee gediend, evenals een zorgvuldige informatieverstrekking van de BVD aan het Openbaar Ministerie.

3.1.7 Koninklijke marechaussee, Douane, FIOD en Rijksrecherche

Al geruime tijd bestaat er een goede samenwerking met de Koninklijke marechaussee. Binnen een beleidsoverleg dat circa vijf keer per jaar plaatsvindt, worden heldere afspraken gemaakt over de samenwerking tussen beide organisaties. In maart 1997 is een nieuw samenwerkingsprotocol tot stand gekomen. In 1996 is met de Douane en de FIOD (ministerie van Financiën) een samenwerkingsprotocol afgesloten. Met de Rijksrecherche is diverse keren gesproken over onderwerpen van gemeenschappelijk belang.

3.2 Samenwerking binnen het Koninkrijk

De BVD werkt waar nodig en mogelijk samen met de Veiligheidsdienst van de Nederlandse Antillen (VNA) en de Veiligheidsdienst van Aruba (VDA). Deze samenwerking beperkt zich niet tot uitwisseling van informatie, maar krijgt ook gestalte in door de BVD georganiseerde trainingen of cursussen voor VNA- en/of VDA-personeel.

De relatie met de VNA heeft zich het afgelopen jaar in positieve zin ontwikkeld. Er is sprake van samenwerking op verschillende gebieden. In 1996 is de reorganisatie van de VDA voorbereid. Deze zal in 1997 worden uitgevoerd. Bij de samenwerking met de VNA en de VDA speelt de BVD-liaison te Caracas een belangrijke schakelfunctie.

3.3 Internationale samenwerking

Op vele terreinen heeft de BVD het afgelopen jaar samengewerkt met bevriende inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Die samenwerking is onder andere gestoeld op de bescherming van gemeenschappelijke belangen. Zo nopen de radicale elementen binnen de islamitisch-fundamentalistische beweging -vooral in Europa- tot intensieve samenwerking. Ook de toenemende invloed van de georganiseerde criminaliteit in de bovenwereld is een ontwikkeling die zich in veel landen doet gelden.

Een ander belangrijk topic in het internationale circuit bleef de dreigende proliferatie van nucleaire, biologische en chemische wapens. Daarnaast zijn de snelle -mondiale- ontwikkeling op het gebied van de telecom-

municatie en het Nederlands voorzitterschap van de Europese Unie voor een intensivering van de internationale contacten van belang geweest. De BVD-liaisons in het buitenland zijn belangrijke steunpunten voor de internationale samenwerking van de BVD.

Mede dankzij de liaison in de Turkse hoofdstad Ankara, die een regionale taak heeft in het Midden-Oosten, kon de uitwisseling van informatie met de diensten in Jordanië en Egypte worden gestimuleerd.

Door toedoen van de liaison in Singapore konden de bestaande relaties met de diensten in Singapore en Indonesië worden geïntensiveerd; met diensten in Brunei, Thailand en Maleisië werden relaties aangeknoopt. Voor de komende periode staan Japan, Zuid-Korea en de Filippijnen op het programma.

Zowel voor de BVD-vertegenwoordiger in Washington als voor die in Caracas vormden de ontwikkelingen op Aruba een belangrijk aandachtspunt.

Vooral door de strategische positie van de liaison in Washington, zijn uitgebreide netwerk, maar ook zijn contacten met de Canadese veiligheidsdienst is een situatie ontstaan die regelmatig nuttige informatie oplevert en de mogelijkheid biedt BVD-medewerkers bij de juiste gesprekspartners te introduceren.

3.3.1 West-Europese inlichtingen- en veiligheidsdiensten

De BVD onderhoudt nauwe contacten met een groot aantal West-Europese inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Het samenwerkingsverband van 17 diensthoofden, de zogenaamde Club de Berne, speelt daarin een belangrijke rol. De huidige omvang van dit overleg -ooit gestart met zeven diensten- komt de effectiviteit van de halfjaarlijkse bijeenkomsten echter niet ten goede. Het afgelopen jaar is daarom besloten de gedachtenwisseling tussen de diensthoofden te concentreren op één centraal thema. Tijdens de najaarsvergadering betrof dit het islamitisch fundamentalisme.

3.3.2 Oost-Europese inlichtingen- en veiligheidsdiensten

Het hoofd van de BVD heeft het afgelopen jaar voor het eerst een bezoek gebracht aan de Russische inlichtingendiensten SVR en FSB. Hiermee is een basis gelegd voor samenwerking op gebieden waar gezamenlijke

belangen liggen zoals terrorisme, georganiseerde misdaad en proliferatie van massavernietigingswapens en wapenhandel. Tevens is de intentie uitgesproken om te komen tot het uitwisselen van liaisons. Dit laat onverlet dat de BVD aandacht blijft schenken aan inlichtingenactiviteiten door de Russische inlichtingendiensten gericht tegen Westerse belangen.

Diverse landen in Oost-Europa worden in toenemende mate geconfronteerd met illegale wapenhandel en andere vormen van criminaliteit die vanuit hun land plaats vinden. Voor de BVD was dit aanleiding tot het starten van een dialoog met enkele diensten uit deze landen.

In mei werd een bezoek gebracht aan de veiligheidsdienst van de Oekraïne, de SBU, terwijl enkele maanden later het plaatsvervangend hoofd van deze dienst de BVD bezocht. Naast het starten van samenwerking op verschillende terreinen, toonden de Oekraïeners zich met name geïnteresseerd in de positie van de BVD in het Nederlandse overheidsbestel en in de parlementaire controle.

In september werd een eerste bezoek gebracht aan diverse diensten in Letland. Ook dit bezoek had voornamelijk tot doel vast te stellen in welke mate kan worden samengewerkt als het gaat om illegale wapenhandel.

3.3.3 Midden-Europese inlichtingen- en veiligheidsdiensten

In juni 1996 werd voor de derde maal de zogenaamde Midden-Europa Conferentie (MEC) georganiseerd, ditmaal in Slovenië. De bijeenkomst kan geslaagd genoemd worden en heeft geleid tot een versterking van de onderlinge band tussen de deelnemende diensthouders. Besloten werd de Zwitserse dienst BUPO uit te nodigen zich bij de MEC aan te sluiten.

Met de acceptatie van een Code of Practice werd de bijzondere organisatorische rol van de BVD als voortrekker van de MEC-bijeenkomsten formeel beëindigd. Wel is afgesproken dat de MEC in voorkomende gevallen voorlopig nog een beroep op de BVD zal kunnen blijven doen.

De eerstvolgende MEC-bijeenkomst vindt in mei 1997 in Hongarije plaats.

3.3.4 Noord-Afrika/Midden-Oosten

In oktober reisde het plaatsvervangend hoofd van de BVD met de minister van Binnenlandse Zaken mee naar Marokko, alwaar hij contact legde met de Marokkaanse veiligheidsdienst. Met de buitenlandse inlichtingendienst van Marokko onderhield de BVD reeds langer contacten.

Op uitnodiging van het hoofd van de Egyptische General Intelligence Service (GIS) bracht het hoofd van de BVD in december een bezoek aan Caïro. Naast de GIS bezocht hij tevens het Department of State Security, de Egyptische veiligheidspolitie, die onder Binnenlandse Zaken ressorteert, en wisselde hij van gedachten met de Egyptische minister van Binnenlandse Zaken. Alle Egyptische gesprekspartners toonden zich ingenomen met de samenwerking met de Nederlandse dienst.

3.3.5 NAVO en WEU

In november werd voor de eerste maal in de geschiedenis door het NATO Special Committee een vergadering belegd met de landen die zich verenigd hebben in de North Atlantic Cooperation Council/Partnership for Peace (NACC/PfP). Van de landen die hiertoe behoren, gaven er achttien gehoor aan de uitnodiging om met vertegenwoordigers van veiligheidsdiensten van de NAVO van gedachten te wisselen omtrent het wettelijk kader, de rol en de functie van veiligheidsdiensten in een democratische samenleving. De delegaties van de PfP-landen waren samengesteld uit hoofden van veiligheidsdiensten, parlementariërs en in een enkel geval verantwoordelijke ministers.

Aan de vooravond van deze bijeenkomst werd op verzoek van de Noord-Atlantische Raad in een aparte vergadering van het NATO Special Committee en Rusland aandacht besteed aan de onderwerpen terrorisme en georganiseerde misdaad.

De BVD neemt als NSA deel aan het overleg in het NATO Security Committee (NSC) en WEU Security Committee. In deze fora is in 1996 uitvoerig overleg gevoerd over de aanpassing in regelgeving en procedures voor de onderlinge uitwisseling van vertrouwelijke en geheime informatie van de NAVO respectievelijk de WEU. Voorts is in het NSC gesproken over het nieuwe NAVO beveiligingsverdrag en het reeds sinds 1995 lopende onderzoek naar een fundamentele herziening van het NAVO-beveiligingsbeleid.

3.4 Europese Unie

Terrorisme, racisme/xenofobie, informatiebeveiliging en telecommunicatie waren ook in 1996 belangrijke onderwerpen voor de BVD in het kader van de Europese Unie. De samenwerking van justitie en politie met veiligheidsdiensten kreeg eveneens de nodige aandacht.

Onder het Italiaans en Iers voorzitterschap werd door de werkgroep Terrorisme, die onderdeel uitmaakt van de samenwerking tussen de ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken van de Europese Unie het halfjaarlijkse terrorisme-dreigingsdocument opgemaakt. Dit document verschaft informatie over terroristische incidenten. Lidstaten hebben over het jaar 1996 meer dan 475 terroristische incidenten binnen de Unie gemeld. Hierbij vielen 19 doden en raakten 380 personen gewond. Er werd aanzienlijke materiële schade toegebracht.

Het jaar kenmerkte zich door de voortzetting en opleving van nationaal terrorisme. Het einde van het IRA-staakt het vuren op 9 februari 1996 werd gevolgd door aanslagen door deze groepering in het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Noord-Ierland. Zowel de ETA als het FLNC in Corsica hebben in de loop van het jaar terroristische aanslagen gepleegd.

Terroristische groeperingen uit het Midden-Oosten en Turkse groeperingen als Dev Sol en de PKK blijven de belangrijkste dreiging voor de EU vormen als het gaat om activiteiten van terroristische groeperingen die hun oorsprong buiten de Unie vinden. Hoewel er sinds 1 januari 1996 binnen de Europese Unie geen beduidende gewelddadige acties aan deze groeperingen toe te schrijven zijn, worden aanhangers van zowel Dev Sol als de PKK verantwoordelijk gehouden voor een groot aantal (kleinschalige) incidenten in de loop van het jaar. Islamitisch fundamentalistische groeperingen zijn ook structureel aanwezig in een aantal lidstaten en blijven een aanzienlijke dreiging vormen, hoewel ook zij in het afgelopen jaar niet verantwoordelijk zijn geweest voor beduidende terroristische incidenten binnen de Unie.

De activiteiten van terroristische groeperingen buiten de Europese Unie blijven een dreiging vormen voor de belangen van de Europese Unie en Unie-onderdanen, zoals met name is gebleken bij activiteiten van de

Islamitisch fundamentalistische groeperingen in Algerije en Egypte en de aanslagen tegen Westerse belangen in Saudi-Arabië. Overigens is ook buiten de Europese Unie de aandacht voor terrorismebestrijding de afgelopen periode toegenomen. Inmiddels is een groot aantal verklaringen opgesteld en zijn verdragen afgesloten, die er toe moeten leiden dat nationale wet- en regelgeving wordt aangescherpt en de internationale samenwerking, ook van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, wordt geïntensiveerd.

De beveiligde datacommunicatie in de werkgroep Terrorisme als vervanging van de cryptofax voor de uitwisseling van vertrouwelijke informatie -een BVD-initiatief- is in 1996 operationeel geworden en functioneert naar tevredenheid.

Daarnaast zijn voorbereidingen getroffen voor het Nederlands voorzitterschap van de Europese Unie in de eerste helft van 1997.

4.1 Verzoeken in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur

In het verslagjaar werd de achterstand in de behandeling van de verzoeken om inzage van het eigen dossier weggewerkt. Iedere natuurlijke persoon die in de jaren 1991 tot en met 1996 een verzoek had ingediend, ontving een beslissing op zijn of haar verzoek. In totaal werd in 1996 op ruim zeshonderd verzoeken beslist. Een groot deel van de verzoekers kreeg inzage in het materiaal dat kon worden vrijgegeven. In het eerste kwartaal van 1997 wordt over de resterende ongeveer honderd informatieverzoeken, die betrekking hebben op organisaties, beslist.

Bij een beslissing over een verzoek om inzage van het eigen dossier staat voorop, dat iedere informatieverstrekking achterwege dient te blijven als daardoor het goed functioneren van de BVD -en daarmee de veiligheid van de staat- zou kunnen worden geschaad. Dit brengt met zich mee dat bronnen en werkwijzen, en vooral ook het actuele kennisniveau van de BVD geheim dienen te blijven. Er kan dus ook niet worden meegedeeld of er bij de BVD met betrekking tot actuele dreigingen al dan niet gegevens over iemand zijn vastgelegd.

De algemene vraag of iemand een dossier bij de BVD heeft en dat mag inzien, wordt om die reden dan ook niet beantwoord. Alleen als het verzoek om informatie betrekking heeft op gegevens die zijn vastgelegd in relatie tot een maatschappelijke context die met het oog op de taakuitvoering van de BVD niet langer actueel is, kunnen die gegevens mogelijk openbaar worden gemaakt. Daarom worden verzoekers in de gelegenheid gesteld aan te geven in welke context zij denken onder de aandacht van de BVD te zijn gekomen, of hun verzoek tenminste te beperken tot niet-actuele gegevens.

De analyse betreffende de actualiteit van de opgegeven (dan wel de in het dossier aangetroffen) contexten vormt daarom een uitermate belangrijke eerste stap in de beslissing over een inzageverzoek. De volgende is, dat de documenten, waarin niet-actuele gegevens over de verzoeker zijn aangetroffen, worden gescreend op de mogelijkheid dat door de openbaarmaking daarvan bronnen of werkwijzen bekend zouden kunnen worden. Vervolgens worden de documenten beoordeeld op de eventuele toepasselijkheid van andere WOB-weigeringsgronden en worden, geheel overeenkomstig de vaste jurisprudentie, de gegevens over andere personen uit het materiaal verwijderd. Al met al gaat het hier om een zeer arbeidsintensieve bezigheid, waartoe ook behoort dat in vele gevallen, ten einde te voorkomen dat in het geheel geen gegevens over verzoeker zouden mogen worden vrijgegeven, parafrases of samenvattingen van omvangrijke dossier-delen moeten worden vervaardigd.

Tenslotte krijgen alle verzoekers bij de beslissing een recent jaarverslag toegezonden. Dit opdat zij zich een beeld kunnen vormen van de actualiteit, en zo voor zich zelf kunnen beoordelen of hun handelen zou kunnen leiden tot aantasting door de BVD van hun privacy, waaronder het over hen vastleggen van gegevens.

De hierboven beschreven wijze van afhandeling van de inzageverzoeken en screening van dossiers heeft tot dusver in alle gevallen de toets van de bestuursrechter kunnen doorstaan. De rechter kon daarbij steeds zijn oordeel mede baseren op het gehele dossier, inclusief het materiaal dat was geweigerd. Ook dat materiaal werd altijd aan de rechter overlegd, zij het onder het voorbehoud van artikel 8:29, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht (dit artikel heeft betrekking op uitsluitende kennisname door de rechtbank).

Zo deed de rechtbank Roermond op 17 januari 1997 uitspraak in de eerste beroepszaak van een lid van de Vereniging Voorkom Vernietiging (bestaande uit 288 verzoekers, allen natuurlijke personen). Het beroep van het VVV-lid werd ongegrond verklaard. In de uitspraak bevestigt de rechter uitdrukkelijk het gevoerde WOB-beleid. Dat wil zeggen dat de wijze waarop onderscheid wordt gemaakt tussen actueel en niet-actueel terecht werd gevonden. Ook werd positief geoordeeld over de wijze van informatieverstrekking, de schoning van het dossier en de absolute werking van de bronbescherming. In hoger beroep bij de afdeling

bestuursrechtspraak van de Raad van State volgde in één geval vernietiging van een besluit, overigens uitsluitend voorzover daarin de uitdrukkelijke mededeling ontbrak dat een door de BVD naar betrokkene ingesteld onderzoek inmiddels was beëindigd. Voor het overige kon ook die beslissing de toets der rechtelijke kritiek doorstaan.

4.2 Klachten

De Nationale ombudsman bracht in 1996 één rapport (96/295) uit dat betrekking had op een klacht over een vermeend onterecht ingesteld onderzoek door de BVD. Het oordeel van de ombudsman over de onderzochte gedraging van de BVD luidde 'behoorlijk'.

Bij de Nationale ombudsman werden in 1996 vijf klachten ingediend. Drie daarvan zijn nog in behandeling. Twee klachten hadden betrekking op het uitblijven van een antwoord op een verzoek om informatie ingevolge de Wet openbaarheid van bestuur (zie paragraaf 4.1). Nadat in beide gevallen op het betreffende verzoek een antwoord was gegeven, besloot de Nationale ombudsman niet over te gaan tot het instellen van een onderzoek.

Via de Commissie voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten bereikte de BVD één klacht. De betrokken verzoeker had zich over dezelfde kwestie ook al beklaagd bij de Nationale ombudsman, die geen aanleiding had gezien een onderzoek in te stellen.

Bij de BVD werd één klacht ingediend, die na onderzoek ongegrond bleek te zijn.

5.1 Personeel

Op 31 december 1996 waren 552 medewerkers in dienst, te weten 165 vrouwen en 387 mannen. Het aantal formatieplaatsen bedroeg 519. De instroom in 1996 bedroeg 38 medewerkers. Daartegenover stond een uitstroom van 25 medewerkers.

5.1.1 Loopbaanbeleid

Mobiliteitsbevordering is en blijft een belangrijk aandachtspunt voor de BVD. Ook in 1996 zijn verschillende activiteiten ondernomen om de door- en uitstroom van personeel te bevorderen. Intern heeft het onderwerp mobiliteit in verschillende publicaties gericht aandacht gekregen. Extern is uitvoering gegeven aan het idee om samen te werken met organisaties die door de aard van hun werkzaamheden in redelijke mate aansluiten bij de kennis en ervaring van de BVD-medewerkers. Met onder andere de FIOD is informatie uitgewisseld over medewerkers die belangstelling hebben om in het kader van interim functievervulling (IF) buiten de BVD een functie te aanvaarden. Bij deze nieuwe vorm van detachering worden heldere afspraken gemaakt over de duur van tewerkstelling en alle overige voorwaarden. Het ziet er naar uit dat in 1997 de eerste IF-contracten worden afgesloten. Voorts is met verschillende instanties gesproken over het opzetten van een mobiliteitsnetwerk. Hieraan wordt in 1997 verder vorm gegeven.

5.1.2 Emancipatiebeleid

De beschikbare instrumenten van het personeelsontwikkelingsprogramma zijn ingezet voor het emancipatiebeleid bij de BVD. Het aantal vrouwen in de hogere en leidinggevende functies nam toe met ongeveer 11%. De benoeming van mw. drs. M.C.F. Verdonk in de functie van directeur van de directie Staatsveiligheid per 1 juli 1996

dient hierbij zeker vermeld te worden. De instroom van nieuwe medewerkers en dus ook van vrouwen blijft echter laag. Het streven om meer vrouwen te benoemen in met name hogere en leidinggevende functies zal ook de komende jaren nog de nodige aandacht vragen.

5.1.3 Arbeidsomstandigheden

Het ARBO-beleid heeft in 1996 verder gestalte gekregen. Een belangrijk onderdeel hiervan was het opstellen van een risico-inventarisatie en -evaluatie. Daartoe is onderzoek verricht naar alle risico's die zich op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn van medewerkers kunnen voordoen. In 1997 zal naar volgorde van prioriteit een start worden gemaakt met de uitvoering van de gedane aanbevelingen. Inmiddels zijn op de werkplek tal van verbeteringen aangebracht, bijvoorbeeld ter voorkoming van klachten als gevolg van beeldschermarbeid.

5.1.4 36-urige werkweek

In het laatste kwartaal van 1996 zijn voorbereidingen getroffen om de invoering van de 36-urige werkweek per 1 januari 1997 zo soepel mogelijk te laten verlopen. Naast uitgebreide voorlichting aan staf en medewerkers zijn individuele wensen geïnventariseerd en afspraken vastgelegd. Daarbij is rekening gehouden met het werkproces, de bezettingsgraad en de bedrijfstijd. Door deze planmatige aanpak is de invoering van de gewijzigde werktijden zonder noemenswaardige problemen verlopen.

5.1.5 Ziekteverzuim

In 1996 is onverminderd aandacht gegeven aan ziekteverzuimbegeleiding. De professionele ondersteuning vanuit het Sociaal Medisch Team (management, bedrijfsarts en personeelszaken) krijgt steeds meer gestalte. De preventieve werking van deze vorm van aandacht en begeleiding is duidelijk merkbaar. Het ziekteverzuimcijfer van de BVD blijft relatief laag ten opzichte van het gemiddelde bij de rijksoverheid.

5.1.6 Opleidingen

De in 1991/92 ontwikkelde modulaire opzet van het bedrijfsopleidingsstelsel is geëvalueerd. Voorts is een eerste aanzet gegeven voor een betere koppeling tussen opleidingsinspanningen enerzijds en de eisen van de organisatie anderzijds. Op het gebied van de automatisering lag

het accent vooral op de training van vaardigheden voor het gebruik van tekstverwerking.

5.1.7 Mandatering Personele Bevoegdheden

Eind 1996 zijn de personele bevoegdheden gedecentraliseerd. Hiermee wordt verder invulling gegeven aan de ontwikkelingen op het vlak van integraal management. De advies-, uitvoerings- en controlfunctie blijft onderdeel vormen van de werkzaamheden van de afdeling Personeelszaken.

5.2 Organisatie-ontwikkeling

De eisen die aan de organisatie van de BVD worden gesteld, veranderen voortdurend. Mede als gevolg van de Wet veiligheidsonderzoeken en de in voorbereiding zijnde nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten is 'groot onderhoud' noodzakelijk. Met het voorbereidend onderzoek voor deze reorganisatie is in 1996 een begin gemaakt.

5.3 Informatievoorziening

Geautomatiseerde informatievoorziening speelt een belangrijke rol in het werkproces van de BVD. Er is geïnvesteerd in producten die het beheer van deze informatievoorziening verbeteren. Ook zijn in eigen beheer ontwikkelde toepassingen vervangen door marktconforme producten. Met name op het terrein van een nieuw documentair informatiesysteem is een belangrijke stap vooruit gezet. De volledige ingebruikname hiervan in 1997/1998 zal de betrouwbaarheid en continuïteit van het werkproces belangrijk ten goede komen.

Het aantal beveiligde externe verbindingen is verder uitgebreid. Met alle liaisons van de BVD in het buitenland is nu veilige datacommunicatie mogelijk. Daarnaast is de informatie-uitwisseling met de EU-landen uitgebreid met het TREVI-netwerk ten behoeve van de Europese werkgroep terrorisme.

Tenslotte is een beveiligd netwerk tot stand gebracht met een zestal Regionale Inlichtingendiensten en de Koninklijke marechaussee op Schiphol. De overige Regionale Inlichtingendiensten zullen in 1997/1998 volgen.

5.4 Facilitaire Zaken

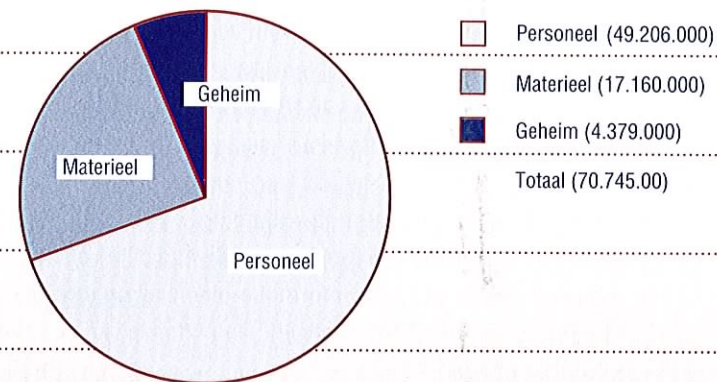
Het interne veiligheidsbeleid van de BVD is gericht op een permanent hoog veiligheidsbewustzijn. Een aanpassing van de beveiligingsmaatregelen heeft plaatsgevonden. De aandacht voor de integriteit van de BVD en zijn medewerkers kwam mede tot uitdrukking in de benoeming van een vertrouwenspersoon integriteit.

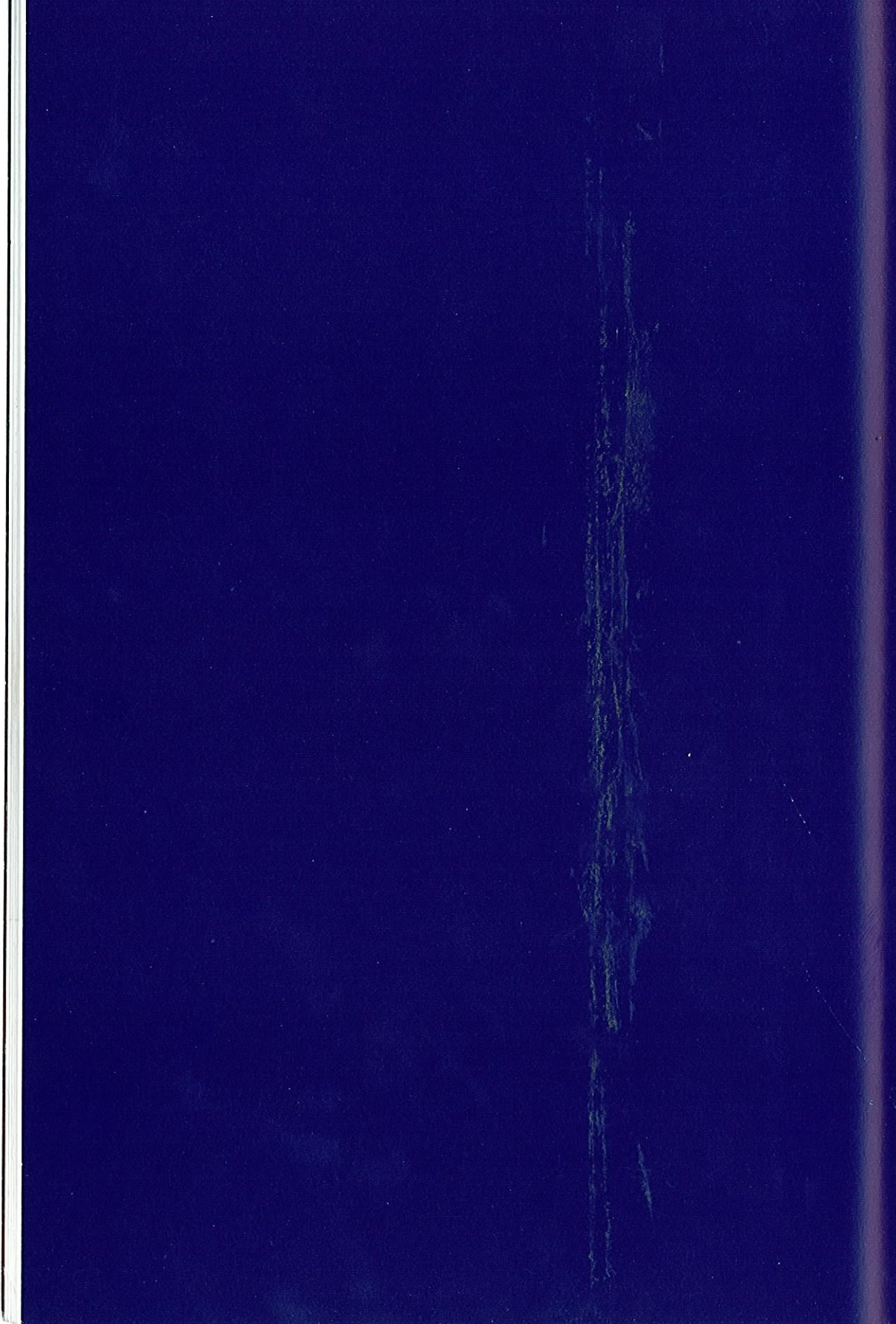
Met het oog op de instandhouding van een geoefende en gemotiveerde bedrijfshulpverlening is met name aandacht besteed aan de procedures bij calamiteiten die een ontruiming van het gebouw noodzakelijk maken.

5.5 Financieel Kader

De BVD heeft extra middelen ter beschikking gekregen voor de financiering van de cryptografie, de verbetering van de informatie-technologie, het realiseren van veilige verbindingen en de aanstelling van een liaison te Singapore. Voor de vervanging van een groot deel van het verouderde kantoormeubilair heeft de BVD eenmalig middelen kunnen vrijmaken.

Figuur 5 Begrotingscijfers 1996

Bijlage nr. 1

Kamerstukken c.a. inzake de BVD 1996

Bijlage nr. 2

Overzicht Personeelsbezetting

Bijlage nr. 1 Kamerstukken c.a. inzake de BVD in 1996

1 Commissie voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten**24 714 Verslag van de Commissie voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten over haar werkzaamheden in het jaar 1995**

- nr. 1 Verslag (vastgesteld 19 april 1996).
 nr. 2 Motie van 27 augustus 1996 over rehabilitatie van de heer Wilman (motie verworpen TK 104-6841).
 nr. 3 Verslag van de Internationale Conferentie te Warschau (28 augustus 1996).
 nr. 4 Overzicht van de controlestelsels met betrekking tot de inlichtingen- en veiligheidsdiensten in een aantal andere landen (19 december 1996).

22 036 Verwijdering en vernietiging van dossiers van de Binnenlandse Veiligheidsdienst

- nr. 12 Nadere informatie over de vernietiging van BVD-dossiers naar aanleiding van overleg van 28 juni 1995.
 nr. 13 Verslag van het algemeen overleg op 6 november 1996 over verwijdering en vernietiging van BVD-dossiers.

2 De Rijksbegroting**24 400 Rijksbegroting over het jaar 1996**

- Hoofdstuk VII Ministerie van Binnenlandse Zaken
 nr. 2 Memorie van toelichting; met name hoofdstuk VI, paragraaf 5.

25 000 Rijksbegroting over het jaar 1997

- Hoofdstuk VII Ministerie van Binnenlandse Zaken
 nr. 5 Met name vragen 23 en 24 over eventuele aanpassingen van het Statuut naar aanleiding van uitkomsten van Commissie de Ruiter.

3 Overige (Kamervragen e.d.)**Brief aan de vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken, d.d. 15 januari 1996, (39.770 SG/Kab.)**

Informatie over de oprichting van een inspectie voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten; regeling van toezicht wordt opgenomen in het voorstel voor een nieuwe Wet op inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Aanhangsel handelingen 1995-1996, nr. 423

Vragen van het lid Schelteman-de Nie (D66) over het doorzenden van geregistreerd telegramverkeer door de PTT (antwoord van minister Dijkstal (Binnenlandse Zaken), mede namens minister van Defensie).

Aanhangsel handelingen 1995-1996, nr. 932

Vragen van het lid Oedayraj Singh Varma (GroenLinks) over een verzoek om inzage in een PID-dossier (antwoord van minister Dijkstal).

Aanhangsel handelingen 1995-1996, nr. 1102

Vragen van het lid Verkerk (AOV) over toezicht op moskeeën (antwoord van minister Sorgdrager (Justitie), mede namens de minister van Binnenlandse Zaken).

Aanhangsel handelingen 1995-1996, nr. 1131

Vragen van de leden Rehwinkel en van Oven (PvdA) over het bestaan van een dossier over de journalist Willem Oltmans bij de BVD (antwoord van minister Dijkstal (Binnenlandse Zaken)).

Aanhangsel handelingen 1995-1996, nr. 1565

Nadere vragen over het bestaan van een dossier over de journalist Willem Oltmans bij de BVD (antwoord van minister Dijkstal (Binnenlandse Zaken)).

Handelingen Tweede Kamer, d.d. 27 augustus 1996, 101-6710 e.v.

Plenaire behandeling van het verslag van de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten en van de BVD over het jaar 1995, alsmede een brief over de samenstelling van de commissie.

Handelingen Tweede Kamer, d.d. 3 september 1996, 104-6841

Stemming over de motie (24 714 nr. 2) over de rehabilitatie van de heer Wilman. De motie werd verworpen.

Aanhangsel handelingen 1995-1996, nr. 1640

Vragen van het lid Sipkes (GroenLinks) over een lijst van personen die zich 'vijandig' ten opzichte van Marokko zouden hebben opgesteld (antwoord van minister Van Mierlo (Buitenlandse Zaken), mede namens de minister van Binnenlandse Zaken).

Aanhangsel handelingen 1996-1997, nr. 132

Vragen van de leden van Oven en Lillipaly (PvdA) over een arrest van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (antwoord van minister Van Mierlo (Buitenlandse Zaken), mede namens de minister van Binnenlandse Zaken).

Aanhangsel handelingen 1996-1997, nr. 225

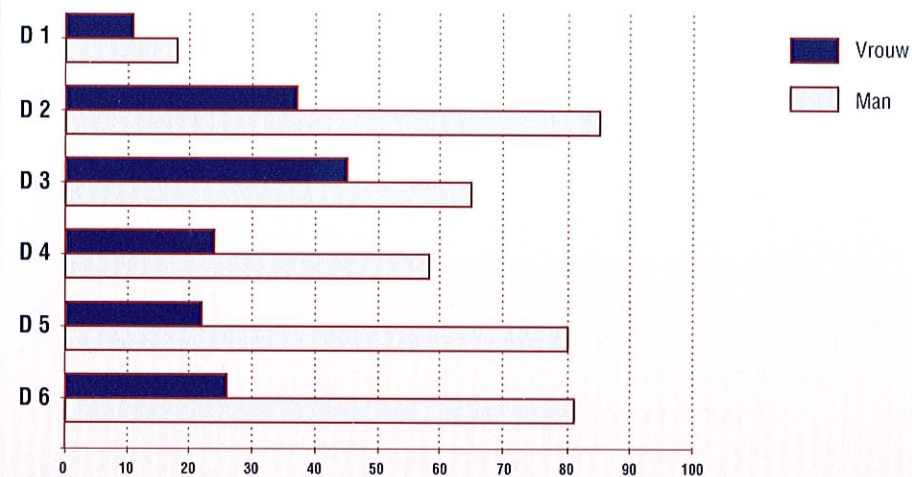
Vragen van het lid Dittrich (D66) over het uitzettingsbeleid ten aanzien van uitgeprocedeerde Chinese asielzoekers (antwoord van staatssecretaris Schmitz (Justitie), mede namens de minister van Binnenlandse Zaken).

Aanhangsel handelingen 1996-1997, nr. 369

Vragen van het lid Oedayraj Singh Varma (GroenLinks) over een lijst met personen die betrokken zouden zijn bij Makro-branden (antwoord van minister Dijkstal (Binnenlandse Zaken)).

Bijlage nr. 2 Overzicht Personeelsbezetting**Figuur 6 Bezetting in aantallen (per 31 december 1996)**

Verhouding vrouw - man

Directie 1	Strategie en planning
Directie 2	Democratische Rechtsorde
Directie 3	Staatsveiligheid
Directie 4	Maatschappelijke en Economische belangen
Directie 5	Operationele informatievergaring
Directie 6	Management Advies en Centrale Faciliteiten

62

64

Colofon

Uitgave

Binnenlandse Veiligheidsdienst
Afdeling Interne en Externe Betrekkingen
Postbus 20010
2500 EA Den Haag

Ontwerp

H. Slingerland bNO Grafische Vormgeving en Art Direction,
Vlaardingen

Druk

Drukkerij De Bink bv, Leiden

Juni 1997